

*Dramaten behöver arbetsro nu
Att filma i extremt väder kräver koll
Frilansare drabbas när teatrar renoveras*

*Mia Engberg om
visuell tystnad
i filmen Lucky One*

*Ita O'Brien har regelverk
för intima scener*

Förpassa myterna till historien

NÄR EN TEATERSTYRELSE plötsligt agerar för att teaterns ledning inte tagit arbetsmiljöproblemen på tillräckligt stort allvar då uttrycker Fosse och Norén sin indignation över vad som hänt. De känner inte igen sig. Det är ju alltid bråk på en teater!? Anställningsvillkoren är svaga, lönen är låg och tystnadskulturen är stark, och så har det alltid varit. Stor konst skapas ur lidande. Eller?

Det är inte ovanligt att Dramatens chefsbyten får mycket uppmärksamhet, men den här gången har det blivit extra rubriker av att man avsätter sin chef i förtid trots att det går bra både konstnärligt och publikt. Teatern har en längre tid haft brister i arbetsmiljön utan att lyckats vända utvecklingen till det bättre, till slut valde styrelsen att söka efter en ny chef för att komma vidare. Det får mig att undra – hur mycket är en styrelse/ledning beredd att acceptera så länge publiken kommer?

Och hur mycket är medarbetarna villiga att utstå för att skapa konst? Och, måste konst i kollektiva processer alltid innebära destruktiva kompromisser och dålig arbetsmiljö? Kanske hade man kunnat undvika den här situationen genom ett delat ledarskap med en konstnärlig ledare som ansvarar för repertoaren och de konstnärliga besluten och en vd som ansvarar för arbetsmiljö, ekonomi och personal.

CHEFSBYTET HAR AKTUALISERAT frågan om hur scenkonsthusen ska ledas. På Dramaten har teaterchefen alltid varit både konstnärlig ledare och vd och så ser det även ut på Operan i Stockholm, samt stadsteatrarna i Helsingborg och Malmö och några till. Men flera av Sveriges scenkonstinstitutioner har idag delat ledarskap mellan en vd och en konstnärlig ledare, där den konstnärliga ledaren har en konstnärlig kompetens i botten, medan vd:n kan ha andra kompetenser. I vissa fall är båda konstnärer. Det finns ingen koppling mellan institutionens storlek och dess val av samlat eller delat ledarskap, båda varianterna finns för både stora som små verksamheter. Det är mer en fråga om i vilken tradition man vill organisera makten.

Det är ingen djärv gissning att även Dramaten nu kommer

välja delat ledarskap för att slippa samma situation en gång till, men det innebär en brytning med en stark tradition. Scenkonstchefer utses på en begränsad tid med uppdrag att välja repertoaren och sätta sin konstnärliga prägel på val av medarbetare och institutionens profil, och att då inte få bestämma över resurserna upplevs som begränsande.

Men även om vi som arbetar med scenkonst uppenbarligen är vana att både utstå och hantera tuffa arbetsförhållanden så är scenkonsthusen också arbetsplatser. Risken med ett samlat ledarskap är att medarbetarna antingen åsidosätter rimliga krav på modernt ledarskap, strategiskt arbetsmiljöarbete och medarbetarinflytande för att den konstnärliga sidan ska få fritt utrymme. Eller tvärtom – att den konstnärliga utvecklingen står tillbaka för att den konstnärliga ledaren/vd ägnar all sin tid åt ekonomi- eller arbetsplatsrelaterade frågor.

Oavsett vilken väg man väljer måste myterna om den lidande konstnären och det manliga geniets rätt till utrymme på andras bekostnad förpassas till historien.

För konstens skull, och för arbetsplatsens skull – led våra scenkonsthus på ett modernt och transparent sätt. Satsa på medinflytande och samverkan med personalen och visa med handling att det som står i policies och riktlinjer också gäller i verkligheten. Ett levande scenkonsthus med ambition att vara relevant för sin samtid förtjänar det.

SIMON NORRTHON
ORDFÖRANDE

PÅ OMSLAGET: **BILD UR FILMEN LUCKY ONE**
FOTO: **DANIEL TAKCS**

Scen & film – Teaterförbundets tidning

Utkommer med sju nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.
Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Mika Romanus**. Chefredaktör: **Magdalena Boman**.

Layout: **Magdalena Boman**.

Grafisk form: **Mu ab**

Återkommande medarbetare: **Gertrud Dahlberg, Ylva Lagercrantz Spindler, Gert Lundstedt**.

Redaktionskommitté: **Åse Axberg, Jörgen Bergmark, Måns Clausen, Eleonor Fahlén, Amy Fee, Bengt Fröderberg, Minna Krook, Julia Reinhard, Mika Romanus, Martyna Lisowska**.

Scen & film gör fördjupande reportage och intervjuer med personer verksamma inom scen- och filmområdet. Tidningen bevakar aktuella frågor av facklig, konstnärlig, kultur- och arbetsmarknadspolitisk natur.

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

e-post: magdalena@mboman.se, magdalena.boman@teaterforbundet.se

Besöksadress: Kaplansbacken 2A.

Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.

Annonser: **SB-Media AB**, Alex Simonsson Tel: 08-545 160 63.

e-post: alex@sb-media.se

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2019.

Repro: **Cicero Tryck och media**.

ISSN 2001-5518

Scen & film är medlem i Sveriges Tidskrifter

Pdf på tidningen finns även på TFs hemsida: www.teaterforbundet.se

Innehåll nr 3-2019

4 MÅNADENS BILD

Operasångare Frida Engström.

7 SAMTAL OM KROPPAR SOM INTE FÅR SYNAS

Normkreativa arbetsgruppen arrangerar seminarium på Scenkonstbiennalen.

9 FRILANSAR DRABBAS NÄR TEATRAR RENOVERAS

Utlökaliseringen av Kulturhuset/Stadsteatern väcker oro.w

10 INTERVJU: ITA O'BRIEN

Nytt skrå skapar regler runt intima scener.

14 NYA REKRYTERINGAR SNART PÅ PLATS PÅ DRAMATEN

Nya vd:n: Frågan om delat ledarskap ska diskuteras noggrant.

18 EXTREMA VÄDER KRÄVER KLURIGHET

Filmarbetare om att arbeta i udda situationer.

24 KULTURPOLITIKEN HOTAS NÄR REGIONER SKÄR NER

Carl Liungman på Klys synar regional kulturpolitik i landet.

29 KRÖNIKA: ULF FRIBERG

Har vi råd med etik i branschen?

30 MIA ENGBERG TROR PÅ RADIKALA BESLUT

Än en gång gör regissören film utan att kompromissa.

Nästa nummer kommer den 18 juni

Presstopp den 31 maj

9 Kajsa Ekström. Foto: Magdalena Boman.

10 Intimacy coordinator Ita O'Brien håller workshop.
Foto: Sven Arnstein.

18 Bild ur filmen Amundsen. Foto: Motionblurr.

30 bild från Mia Engbergs inspelning av Lucky One.
Foto: Pixelle.

När fasaden smälter

Namn: Frida Engström.

Ålder: 36 år.

Yrke: Operasångare.

Det bästa med ditt yrke: Magin som uppstår när sång, karaktär och aktion smälter samman. När den harmonin

uppnås är opera oslagbart.

Aktuell i: Mitt projekt *Me too*, *Figaro* på Göteborgsoperan där vi använder scenkonsten för att prata med högstadieelever om sexuella trakasserier och övergrepp, samt *Susanna* i *Figaros bröllop* på Läckö slott.

Kulturupplevelse som inspirerar: Åh, gud så svårt. Det finns så mycket!

FRIDA ENGSTRÖM TOG bilden på sin brorsdotter tidigare i vår. De båda ville fånga mönstret i isen hon bröt ur strandkanten, men bilden blev något mer.

– Jag tycker bilden avspeglar hur det kan vara med oss människor. Fasaderna och dimridåerna vi håller upp för varandra och oss själva, eller kräver av andra att de ska bära. Den diffusa skuggan bakom, den som är vårt verkliga jag, säger Frida.

Det är en bild av det sårbara.

Isens skörhet men också dess kyla och vassa kanter. Hur det kan skada oss och samspelet mellan att upprätthålla dessa fasader. Eller det desperata i att hålla kvar en smältande fasad. Men också

det vackra i att värme kan få fasaden att smälta, fortsätter Frida att filosofera kring bilden.

– Det ligger mycket i att vara en människa. Önskan om att få, och våga vara och synas som den man är. Vikten i att uppmuntra varandra att låta fasaderna smälta och verkligen se varandra, se oss själva. Precis som vi är.

Det påminner om hur det är att lära känna en ny roll, konstaterar Frida.

– Konturerna är hyfsat skarpa från start. Men ansiktet, det unika och äkta som ger karaktären liv. Det jag söker och vill se, är dolt.

MAGDALENA BOMAN

Dansområdet lämnar in flest ansökningar från konstnärer med utländsk bakgrund utifrån sökantalet. Bild från föreställningen *Mellan oss* med Arabella Lyons, Maryam Nikandish, Cecilia Wernestén.

Etnisk bakgrund synad i ny rapport

Konstnärsnämndens arbetsgrupper bedömer konstnärskap oavsett bakgrund. Inte heller är konstnärer med utländsk bakgrund förfördelade vid bidragsgivningen är några slutsatser i en ny rapport.

EN FÖRKLARING SOM Konstnärsnämnden anger till varför andelen sökande med utländsk bakgrund är relativt väl representerad bland de sökande hos Konstnärsnämndens bidrag och stipendier, är att det är enskilda konstnärer och inte grupper som söker. Nämnden menar att det kan tänkas sänka tröskeln då svårigheten som nysvensk ofta är att komma in i nätverk.

Att allt fler konstnärer med utländsk bakgrund söker bidrag för internationella kulturutbyten härleds till att de i högre grad har de kontakter och språkkunskaper som underlättar utbytet.

När det gäller olika konstområden så får dansen in flest ansökningar från konstnärer med utländsk bakgrund.

Rapporten baseras på Konstnärsnämndens tidigare uppföljning från 2015 av hur

fördelningen av nämndens stipendier och bidrag till enskilda konstnärer med svensk respektive utländsk bakgrund har sett ut över tid sedan 2001, kompletterade med nya uppgifter från SCB.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Utländsk bakgrund – fördelning av stipendier och bidrag till enskilda konstnärer 2016 heter rapporten från 2018.

- Av totalt 7 858 ansökningar kom 22 procent från personer med utländsk bakgrund.
- År 2001 var motsvarande andel 18 procent.
- 24 procent av alla ansökningar som kom in till myndigheten under 2016 beviljades.

Fråga i förra numret:
Har du skadat dig under arbete?

Nej 24 %

Ja 76 %

Hur gör du?
Har du ett superkit för arbete i extrema miljöer?

Svara **Ja** eller **Nej** på:
www.teaterforbundet.se

BAROMETERN

Har du ett kit för arbete i extrema miljöer?

"Ja, jag har alltid heatpack och elfiltar i mitt kit för kyla"

Anna Mungdee Wallman, kostymassistent:

– Kyla är tufft. Jag har alltid med mig så kallade heatpack, klisterkuddar som reagerar med värme ihop med syre, i mitt kit till skådespelarna. De funkade i åtta timmar. Värmevästar och två storlekar större skor till skådespelarna. Elfiltar och tackbyxor. Jag förfrös nästan mina fingrar när jag skulle knyta skosnörena på skådespelarna i *Björnstad*. Vi hittade inlägg i upp i form av tofflor på marknaden som skådespelarna fick. Men elsulor är också bra och kommer att ingå i mitt kit framöver.

"Ja, men det gick inte att förbereda sig inför Brasiliens djungel"

Paulina Pfeiffer, sångare:

– Jag har alltid med mig knäskydd, nässköj, salt och hals-tabletter när jag ska iväg. I höstas gjorde vi operaföreställningen, *Sjunde inseglet* i Brasiliens djungel. Det gick inte riktigt att förbereda sig inför. Det var otroligt mycket myggor som gav blodiga sår på benen. Värmen var svår, men fuktigheten fungerade för mig. Torr luft är svårare. Men hittills har jag inte köpt en mask för att andas in ånga för att hålla strupen fuktig, som vid exempelvis flygresor. Är lite för fåfäng för det, haha.

"Ja, Resorb, bra inneskor och ett öppet sinne"

Rita Lemivaara, dansare:

– Jag har ett kit för värme och kyla när jag turnerar. I det ingår Resorb, knäskydd, extra lager med kläder, hudtejp, sporttejp. Utan stödstrumpor flyger jag inte. När vi var i Rwanda och dansade var mattorna inte lika tjocka som vi är vana vid här. Då beslöt vi att dansa i strumpor. När vi spelat i gymnasalar i skolor har det ibland varit så kallt att jag behövt ha både skor och halsduk. Ett öppet sinne ingår i kittet. Liksom smärtstillande medel och en hård massageboll. Min största oro är fötterna. Nu har jag med riktiga löparskor som inneskor, med specialstöd för häl och hälfo.

Samtal om kroppar som inte får synas

Varför återspeglas inte alla de kroppstyper som finns i samhället på våra stora scener? Den frågan ställer Teaterförbundets normkreativa arbetsgrupp när de bjuder in till seminariet Kom tillbaka när du har gått ner 15 kilo! på Scenkonstbiennalen.

VIVIANNE HOLMBERG, aktiv i normkreativa arbetsgruppen och sopran på Kungliga Operan, berättar mer om tankarna.

Varför ordnas seminariet?

– Vi vill vi hjälpa till att lyfta bort onödiga aspekter som vikt och kroppsutseende från yrken där konstnärlig förmåga och kreativitet borde stå i centrum. Vi ser alla olika ut. Men varför ska utseendet ta så stor plats och vara en källa till oro?

Är det något som ofta diskuteras i scen- och filmvärlden?

– Ja, det gör det. Vi är noga med att tala politiskt korrekt runt ämnet. Men när det kommer till kritan är vi kritiska till både oss själva och andra.

Vad kan ge en förändring?

– Vi behöver skapa goda exempel. Inte genom att säga "titta den personen är så udda och ändå vågar hen". Vi behöver skapa tillfällen där vi berättar för oss själva och andra att olikheter måste få synas. Det behöver inte alltid värderas som modigt, dumdistigt, positivt eller negativt. Det är bara som det ska. Totalt mänskligt.

Varför syns bara vissa kroppar på scener och i filmer?

– Pengar. Vi visar bilder av en lyckad variant av en människa. Hen ska se ut så, tycka så, vara så. Då vill ett varumärke knyta an och göra en profit. Men om vi kan indoktrinera dessa dumheter borde vi även kunna förändra våra ideal. Eller rent av tänka: Behöver vi ideal – behöver vi inte original?

PETER REHNFELOT

Kom tillbaka när du har gått ner 15 kilo!

Representanter från flera yrkesgrupper diskuterar hur olika kroppstyper ska kunna synas på scen och i film.

Medverkande: Vivianne Holmberg, operasångare, Anja Lek Paulsson, skådespelare, Noah Hellwig, dansare och Parwin Hoseinia Davari, musikalartist. Moderator är Inga Onn, skådespelare. När: 18 maj kl 10.00 på Quality Hotel i Sundsvall.

Så motverkar du trakasserier

Befria din arbetsplats från trakasserier! Så lyder rubriken på ett seminarium under Scenkonstbiennalen i Sundsvall. Karol Vieker från Handelshögskolan i Stockholm tipsar om hur du kan identifiera och motverka trakasserier och kränkningar.

KAROL VIEKER är anställd på Handelshögskolan sedan 2015 och arbetar med att bygga upp strukturer för att implementera jämlikhet och mångfald både för studenter och anställda på skolan.

– Historier om trakasserier pågår alltså. Arbetsgivarna tar inte sitt ansvar, trots att diskrimineringslagen har funnits sedan 2009. I den vilar ett tydligt juridiskt ansvar på arbetsgivaren att utreda och åtgärda. Har något hänt måste de agera. Allt som under mattan är inte bara moraliskt fel, det är ett lagbrott, säger Karol Vieker.

Hon kommer att tala en hel del om lagstiftningen på seminariet.

– Enligt min erfarenhet vet folk för lite om de rättigheter och skyldigheter som

de har, säger Karol. Hon kommer också att fördjupa sig i hur man identifierar och motverkar trakasserier, och var gränsen går.

På arbetsplatser, som inom scenkonsten och i idrottsvärlden, med mycket fysisk kontakt blir det än viktigare med tydliga regler och rutiner, konstaterar hon. Alla måste känna sig trygga med hur saker ska gå till och vara bekväma med regelverket.

– De som upplever trakasserier har tolkningsföreträde i lagen. Utgår man från det försvinner en del av problemen. Vi kommer att tala om dessa nyanser. Det blir ett interaktivt samtal med öppna diskussioner.

Även medvetandegörande kravet i lagen rymmer många gråzoner, påpekar

Karol Vieker. Hon ger exempel på vad det innebär och hur sådant förebyggs på en arbetsplats, och vad man ska göra när något inträffar.

– Ingen arbetsplats går fri från de här maktstrukturerna. Det är "the same shit" överallt. Allt handlar om normer och patriarkala strukturer i samhället. I en värld där de flesta är frilansare måste arbetsgivaren vara övertyddig med att de kommer att ta tag i en anmälan, avslutar Karol Vieker.

MAGDALENA BOMAN

Befria din arbetsplats från trakasserier!

Var: Quality hotell, Sundsvall.

När: 15 maj, kl 10.00-11.30

Renovering av teatrar slår hårt mot frilansare

Utlokaliseringen av Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm väcker stor oro bland frilansare inom scenkonsten. Antalet uppdrag krymper och tillgången till lediga scener minskar. Och läget väntas förvärras när även Dramaten, Operan samt Stadsteatern och Folkteatern i Göteborg stänger för renovering.

– Den senaste tiden har jag pratat med flera skådespelare som är mycket bekymrade över att uppdragen nu har blivit färre, säger Jessica Gustafsson, ordförande för skådespelaravdelningen inom Teaterförbundet för scen och film.

Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm är bara början på renoveringsvågen vid några av landets största scener.

Även Dramaten i Stockholm är stängd när röststammar och övermaskineri byts. Arbetet, som pågår till den 12 december, berör scenerna Stora scenen, Målarsalen, Tornrummet och Lejonkulan. Verksamheten fortgår som vanligt på Lilla scenen och Elverket. Unga Dramaten flyttar in på Scenkonstmuseet på Sibyllegatan 2, från april.

Kungliga Operan påbörjar sin omfattande renovering och utrymmer sina lokaler under 2022.

I Göteborg kommer Stadsteatern att hålla stängt minst ett spelår för en renovering, som troligen sker under nästa år.

Tanken är att ensemblen då ska gästspela på andra scener i regionen.

Folkteatern Göteborg behöver inte byggas om men området runt huset kommer att förvandlas till en stor byggarbetsplats. Ingen vet med säkerhet hur allt detta kommer att påverka teatern.

Däremot är det tämligen uppenbart att tuffa tider väntar för frilansande skådespelare, regissörer, scenografer och andra scenkonstare när antalet uppsatta produktioner krymper och tillgången till fria scener minskar.

Men än så länge är det svårt att säga exakt hur många som berörs.

Klart är att dock att Stadsteatern väntar tills efter årsskiftet med att nyanställa två personer i sin fasta ensemble, som består av 35 personer. Det är däremot oklart huruvida antalet frilansande skådespelare nu har blivit färre på teatern.

– I dag har vi ett 30-tal personer anställda på korttidskontrakt men jag har inget jämförelsematerial i dagsläget, säger

Linda Wärme, klubbordförande för Teaterförbundet för scen och films lokalavdelning på Kulturhuset Stadsteatern.

Hon berättar att det tidigt har funnits en diskussion bland klubbmedlemmarna om vilka konsekvenser utlokaliseringen skulle komma att medföra.

– Det finns en stark lojalitet i arbetsgruppen med frilansande kollegor. Många har varit bekymrade över vad som ska hända när jobben blir färre, säger Lisa Wärme.

Inte heller har skådespelaravdelningen inom Teaterförbundet för scen och film har någon statistik.

– Men kartan i hela scen-Sverige kommer att ritas om, även om det är svårt att överblicka omfattningen. Jag efterlyser ett samlat grepp och en kartläggning av konsekvenserna, säger Andreas Ferrada-Noli som sitter i styrelsen för skådespelaravdelningen i Teaterförbundet för scen och film.

GERTRUD DAHLBERG

Hit flyttar Kulturhuset Stadsteatern

Det renoverade Kulturhuset Stadsteatern kommer öppna igen hösten 2020 på Segels torg i Stockholm. Under tiden flyttar verksamheten till:

- *Bio Mauritz i Filmhuset.* Klarabiografens Metropolitanföreställningar kommer att livesändas i ett samarbete med Filminstitutet.
- *Dansens hus.*
- *Folkoperan.* Tillsammans med Folkoperan på Södermalm blir det flera samproduktioner under 2019.
- *Kulturhuset Stadsteatern Skärholmen.* Hit flyttar Marionetteatern.
- *Kulturhuset Stadsteatern Vällingby.* Kretsteatern flyttar in i Kulturhuset Stadsteatern Vällingbys befintliga verksamhet och utökar sina spelplatser till bland annat Husby, Husby Gård, Rinkeby, Tensta, Akalla, Kista, Bromma, Hässelby, Hässelby Gård, Farsta, Skarpnäck och Bagarmossen.
- *Nationalmuseum.* Intendent Margareta Gynning och skådespelarna Ann Petrén och Robert Fux kommer att med utgångspunkt från verk ur Nationalmuseums samlingar utforska porträtt och kroppsspråk

tillsammans med museibesökarna i verket *Transformationer*. Öppnar i april.

- *SKH (Stockholms konstnärliga högskola).* Kulturhuset Stadsteatern och SKH kommer under flytten att ha ett förstärkt samarbete kring scenkonst.
- *St Paul.* I Stockholms Stadsmissions mötesplats vid Mariatorget, visas scenkonst och annan verksamhet.
- *Teater Giljotin* blir motsvarande Lilla scenen. Under våren har det varit fyra premiärer.
- *Årsta Folkets Hus* teater blir ett Kulturhuset Stadsteatern i miniatyr.
- *Östberga Kulturhus.* Här kommer Kulturhuset Stadsteaterns bibliotek att bedriva läsfrämjande och pedagogisk verksamhet i samarbete med Stockholms stadsbibliotek.
- *Centrum för fotografi.* I ett samarbete med CFF på Tjärhovsgatan 44 i kulturhuset Kapsylen kommer Konst/Design/Mode att presentera fotoutställningar.

Magdalena Boman

”Uppgivet bland frilansare just nu”

Skådespelaren Kajsa Ekström har märkt av en nedgång i antalet frilansuppdrag. Förklaringen är den pågående renoveringen av Kulturhuset Stadsteatern, menar hon.

– Det råder en uppgiven och närmast dystopisk stämning bland många av mina frilanskollegor, säger Kajsa Ekström.

UNDER DEN ÅRSLÅNGA renoveringen är lokalerna på Segels torg stängda och Kulturhuset Stadsteatern har flyttat ut till 15 olika platser (se ruta) runt om i Stockholm.

– När Stadsteatern förlägger sin repertoar på olika scener runt om i stan minskar också frigruppernas egna produktioner. Det resulterar i sin tur i färre arbetstillfällen för oss frilansare, framhåller Kajsa Ekström.

Dessutom blir det färre lediga scener för mångsysslande frilansar, som liksom Kajsa även regisserar och gör egna uppsättningar.

– Så gott som alla scener i Stockholm är uppbokade just nu och det är svårt att göra egna produktioner. Det är rena rama do-

minoeffekten, konstaterar Kajsa Ekström.

I höstas spelade hon i kompaniet Kamraternas uppsättning av kabarén *Kallskänkan* på Brunnsgatan Fyra i Stockholm, och fick fina recensioner.

– Men nu har jag inget jobb i sikte och det är likadant för många skådespelare jag känner. Det har visserligen alltid varit tufft för oss men utlokaliseringen har verkligen lagt sordin på frilansbranschen idag.

ÄVEN OM RENOVERINGEN av Kulturhuset Stadsteatern är övergående så ser Kajsa Ekström ändå ingen ljusning i nära tid.

– Nu börjar även Dramaten att renoveras. För första gången i mitt långa fri-

lansliv funderar jag på att skaffa mig ett kompletterande yrke för att slippa gå på a-kassa, säger hon.

På längre sikt hoppas hon att läget stabiliseras när teatrarna är färdigrenoverade och att arbetsmarknaden ljusnar för frilansare.

Under tiden efterlyser hon någon form av fortbildning och dessutom möjlighet till daglig träning för frilansare som är utan jobb en längre period.

– Vi måste få chans att hålla vårt instrument igång när vi inte har arbete. Det är viktigt för att kunna bibehålla och utveckla vår kompetens så att vi kan fortsätta att jobba, säger Kajsa Ekström.

GERTRUD DAHLBERG

"Regler vid intima scener skapar trygghet"

*Intimacy coordinator Ita O'Brien, som arbetat bland annat med Netflix-serien **Sex Education**, kommer till Stockholm och Sundsvall i maj för att föreläsa och hålla workshops.*

Tillsammans med Vanessa Ewan har hon format ett regelverk i syfte att underlätta arbetet med intima scener på scen och inom film.

Sven Amstein

Ita O'Briens besök i Sverige är resultatet av ett samarbete mellan yrkesavdelningarna inom Teaterförbundet, Sveriges filmregissörer (SFR), Skådespelaravdelningen och Sveriges scenkonstregissörer samt Teateralliansen.

ITA O'BRIENS 18-ÅRIGA dotter funderar på att bli skådespelerska. Hennes mamma avråder inte, detta trots djup kunskap om branschens baksidor.

Men så har hon själv beslutat sig för att få rätsida på den, med hjälp av ett regelverk för intima scener.

– Ibland hör jag mig själv stå vid en kaffeapparat och småprata om analsex, orgasmer och impotens... Klart det kan kännas surrealistiskt. Men jag är också stolt: det bevisar att utvecklingen går framåt.

Sina kunskaper har hon skaffat sig genom att vidareutbilda sig från dansare till skådespelerska och regissör – samtidigt har hon bedrivit akademisk forskning under rubriker som Övergrippers dynamik. Senast på Royal Central School of Speech and Drama där hon tidvis också tjänstgör som lärare.

Hennes egna erfarenheter är påtagligt samstämmiga med oräkneliga kollegors vittnesmål:

– Påfallande många regissörer duckar helt enkelt när det gäller sexscener. De släpper kommandot och ber istället skådespelarna improvisera. Ibland i enrum, ibland nakna inför hela teamet. Bäggedera är som att tigga om problem: och att få allt från missförstånd till rena övergrepp.

Tillsammans med sin äldre kollega, Vanessa Ewan, började Ita en augustidag 2014 att systematisera slutsatserna. Resultatet blev ett regelverk, i syfte att underlätta arbetet med intima scener, göra

dem mer förutsägbara och därmed öka utrymmet för berättande och gestaltande.

DET HAR FÖRT HENNE ut på en världsomspännande turné. Utan slutdatum, tycks det. Efter metoo-rörelsen saknas det inte arbetsuppgifter för en Intimacy coordinator. 2016 organiserade sig det nya skräet i ett eget internationellt fackförbund. Bara två år senare beslöt sig bland andra HBO för att alla deras produktioner härnäst skulle ha en representant från det nya yrket knuten till sig.

– Av samma skäl som vi anlitar en koreograf för en dansscen eller en stuntkoordinator för slagsmålsscener, så måste vi ha samma beredskap för arbetet med intimitet.

Men om regissörer inte är kompetenta att hantera intimitet, varför ska de då anförtros de stora frågorna: Guds och dödens existens?

– Det är ingen förtroendefråga. Motivet behöver inte vara en enda gnutta moralisk, det räcker med att arbetet blir kostnadseffektivt.

– Vid inspelningen av actionscener, har en bruten näsa groteskt mycket bättre arbetsrättsligt skydd än vad skådespelare som visar könsorganen i sexscener har. Varför skulle en smäll-på-näsan-scen få mer expertkunskap?

Men skådespelare som är gränsöverskridande mellan 9 och 5, är de bra?

Nicholas Dawkes

– Bättre! Begränsningar befriar! Regler ger dig trygga skådespelare. Utan trygghet törs ingen utforska och ge sig ut på tunna-re is... För visst är det där du vill att de ska vara?

Jo... Cassavetes generationskamrater skröt gärna om hur de manipulerade fram situationer genom att ljuga och hemlighålla...

– Efter Bertolucci och inspelningen av *Sista tangon i Paris* är all sådan verksamhet oförlätlig, säger Ita O'Brien och höjer för första gången rösten.

Istället för skådespeleri, hade Bertolucci gett sig fan på att tvinga fram den 18-åriga Maria Schneiders äkta känsloreaktion i en våldtäktsscen. Han lyckades. Strålkastarna släcktes. *Sista tangon i Paris* gick till filmhistorien. "I wanted Maria to feel, not to act", sa Bertolucci. Hon hämtade sig aldrig och hatade honom fram till sin alltför tidiga död.

ITA O'BRIEN UTSTRÅLAR en närmast buddistisk fördragsamhet med alla mänskliga stollerier: "bara man är överens". Mer än agitator, uppfattar hon sig som en stafettpinne i ett tusenårigt krig mot romantiska konstnärsmyter. Hon utkämpar det med alla sandlådors gyllene regel: Det finns ingenting man inte kan bygga – så länge alla är överens.

– Min uppgift är inte att försöka ändra på innehåll eller budskap. Tvärtom: jag vill maxa det. Det överlägset bästa är då ömsesidig respekt och frivilliga avtal.

Hennes tredelade mission består i lika delar av sunt förnuft, säkra arbetsförhållanden och i att uppvärdera betydelsen av bra sexscener. Få saker finner hon lika avtändande som erotiska klaff-fel och nämner en scen från *The affaire* som exempel från sin fel-finnarjakt:

– Nä, vänta nu! Hur kunde han repenetrera henne i den där ställningen...? Åh, nä! I så fall är hans penis elastisk! Och hon, hon måste ju ha fittan på tvären.

HENRIKTIDEMAN, FRILANS, LONDON

Anmäl dig till Ita O'Briens föreläsning och workshop via Scensverige och Teateralliansen

Föreläsning och workshop i Sundsvall under Scenkonstbiennalen:

- Föreläsning med scenkonstfokus: Torsdag 16 maj, kl. 10.00-12-45.
- Workshop med scenkonstfokus: Fredag 17 maj, kl. 10.00-18.00.

Föreläsning och workshop i Stockholm med filmfokus:

- Föreläsning på Filmhuset: Söndag 19 maj, kl. 13.00-16.00.
- Workshop i Stockholm: Måndag 20 maj, kl. 9.00-19.00.

Anmälan till föreläsningen i Stockholm är obligatorisk och görs via Teateralliansens hemsida: www.teateralliansen.se

EU-valet kan påverka kulturpolitiken

Snart är det dags för EU-val, och om sammansättningen i parlamentet ändras kan det få betydelse för kulturpolitiken. En ny och utökad budget för kreativa och kulturella sektorer i Europa ligger därefter på bordet.

KULTURPOLITIK ÄR ett nationellt ansvar. Men också EU gör en hel del insatser på området. Två parallella processer pågår nu. Dels förhandlas EU:s sjuåriga budget för sexårsprogrammen. Dels har kommissionen lagt fram ett nytt programförslag för de kulturella och kreativa sektorerna.

– Parlamentarikerna i kulturkommittén, i sin nuvarande sammansättning har ställt sig bakom budgeten, och dessutom ökat den ännu mer, berättar Elin Rosenström på Kulturrådet.

Genom *Kreativa Europa* (som omfattar både scen- och filmområdet) vill kommissionen satsa ännu lite mer till de kulturella och kreativa sektorerna. Det kommande programmet behåller de flesta av stödfor-

merna, men flera nya stödformer föreslås. Programmet vill stärka medborgare genom att främja och skydda grundläggande fri- och rättigheter och skapa möjligheter för demokratiskt deltagande och engagemang.

DEN STÖRSTA UTGIFTSPOSTEN inom *Kreativa Europa* går till programmet Media. Den delen föreslås få en ökning med 261 miljoner euro, vilket motsvarar cirka 2,7 miljarder kronor jämfört med nuvarande budget. Där ska EU fortsatt stödja utveckling, distribution och marknadsföring av europeiska filmer, tv-program och dataspel, och annat innovativt berättande som virtual reality. En ny databas för euro-

peisk film ska skapas för att öka tillgänglighet, samt nätverk för VOD-plattformar och europeiska filmfestivaler.

– Men det här är en lång process. Först väntar en trilog, där medlemsstaternas kulturdepartement och kulturministrar säger sitt om innehållet i *Kreativa Europa* 2021-2027. Därefter ska parlamentet säga sitt. Beslut väntas först sent i höst eller nästa vår, säger Elin Rosenström.

Ingen svensk är idag involverad i parlamentets kulturkommitté – EU:s ansvarighet till vårt kulturutskott. Endast de större länderna, som har fler parlamentarik, finns med i kommittén.

MAGDALENA BOMAN

HALLÅ DÄR...

Stor entusiasm bland scenkonstregissörer

Hallå där, Niclas Turesson, ordförande i Sveriges scenkonstregissörer, före detta Svenska regissörsföreningen. Ni har bytt namn, varför då?

– Anledningarna är flera. Förr var vi en förening. Nu är vi en avdelning inom förbundet. Det gamla namnet har hängt med sedan 50-talet och förvirrat många. Det nya namnet är mer inkluderande då vi även organiserar exempelvis regiassistenter och radioregissörer. Det är spännande med förändringen. Just nu händer det mycket i vår avdelning.

Berätta, vad är på gång?

– Det har skett en radikal förnying av styrelsen de senaste 5-6 åren, och med den kommer nya utmaningar. Frågor som den äldre generationens regissörer har drivit

rullar på och parallellt har andra frågor tillkommit. Det finns en otrolig entusiasm i styrelsen idag.

Kan du beskriva förändringen?

– Styrelsen väljer att koncentrera sig på kollektivet. Vid årets biennal håller vi i programpunkten *Premiärregissörernas premiärfest*. Vi vill, likt filmregissörerna, hylla alla dem som haft premiär på en föreställning. Och det är rätt många, närmare 600 produktioner. Vi bjuder in så många vi bara kan. Det solidariska tänkandet genomsyrar hela styrelsens arbete. Vi är en styrelse i samtiden, som vågar prova nya tankebanor.

Vad har ni på er agenda på biennalen?

– Vi är delaktiga i seminariet om intimacy directing. Under hela biennalen håller Ögonblicksteatern i könsseparatistiska samtal i en portabel bastu, där vi samarangerar genom vår styrelseledamot Jo-

hanna Salander. Det finns behov av trygga avskärmade rum, där folk vågar föra svåra samtal utan att bli genomlysta av alla.

Vad arbetar ni för på sikt?

– Vi pratar mycket om regissörens roll på teatern. De utvärderingar som genomförs idag efter en produktion är ofta bristfälliga, och vi finns inte heller med i repertoarråden. Vi vill hitta ett hållbart system som ger ett tryggare arbetsliv både på arbetsplatsen och utanför den, genom att forma en regissörsallians. Antingen hitta en liknande struktur som Teateralliansens, eller ingå i den.

Hur går er premiärfest till under biennalen?

– Vi hyllar alla regissörer och regiassistenter som har haft premiär på en produktion under 2018. Men jag avslöjar inte hur. Det kommer bli biennalens bästa häng. Tillsammans hyllar vi regikonsten!

MAGDALENA BOMAN

Kulturskolan Kalix

Bild från Kulturskolan i Kalix, utan specifika kopplingar till innehållet i artikeln.

Neddragningar hotar kulturskolan

Kulturskolan är hotad. Ekonomiska neddragningar såväl statligt som kommunalt i hela landet riskerar att leda till uppsägningar av både konstnärlig och administrativ personal.

– Vi ser signaler på det, säger Torgny Sandgren, generalsekreterare på Kulturskolerådet.

I DECEMBER 2018 röstades Moderaternas och KD:s gemensamma budgetreservation igenom i riksdagen. Ett av förslagen var att kulturskolan skulle förlora hela sitt statliga anslag på 100 miljoner kronor, ett kvalitetsstärkande bidrag som så sent som 2016 infördes av den då rödgröna regeringen.

I vårbudgeten, som beslutas av riksdagen 18 juni, föreslår regeringen att 50 miljoner av detta anslag ska föras tillbaka till kulturskolan. Men även om förslaget går igenom blir det alltså ändå frågan om en halvering.

Torgny Sandgren, generalsekreterare på Kulturskolerådet, ser en del oroande tendenser. Han understryker att det statliga utvecklingsbidraget visserligen är viktigt, men att den kommunala finansieringen är helt avgörande.

– Kommunerna satsar årligen 2,7 miljarder på kulturskolans verksamhet. Vi får nu signaler från flera av landets kommuner om planerade nedskärningar, både för i år och för 2020. Skälen tycks vara många,

i vissa fall handlar det färre invånare och minskat skatteunderlag. Kulturen får allt svårare att klara sig i konkurrensen med skola, vård och omsorg, säger han och tillägger att det i andra fall görs besparingar av mer ideologiska skäl, exempelvis i Stockholm.

EN VIKTIG DEL av kulturskolans verksamhet är dess pedagoger. På Teaterförbundets avdelning 103 följer man därför utvecklingen med oro.

”De estetiska ämnenas betydelse för barns utveckling och möjlighet att delta i samhället får inte underskattas. Kulturskolan är viktig i hela landet, särskilt med tanke på att de estetiska ämnenas omfång minskat i skolorna de senaste decennierna”, skriver avdelningen i ett gemensamt uttalande.

I Stockholm har det statliga anslaget till Kulturskolan dragits in. Det har använts för att etablera ett tidsbegränsat projekt *Rum för skapande*, som löper ut sommaren

2019, det påverkas därför inte av budgetförändringen, berättar Jelena Veljkovic, avdelningschef Kulturskolan i Stockholm.

Men även andra besparingar är på gång inom Stockholms kulturförvaltning. Förvaltningens budget har minskat med 24,7 miljoner efter att den blågröna majoritetens beslut 2018, och enligt DN planerar man att spara in totalt 49 miljoner kronor i omorganiseringen av verksamheten.

Det leder till indragna tjänster, inom bland annat kulturskolans teaterverksamhet.

– Vi kommer att minska antalet teaterassistenter i teknik och kostym, samt projektledare. Vi förändrar ledningsstrukturen, för att på ett bättre sätt jobba mot de uppsatta målen.

I Stockholm försvinner sju teaterassistenttjänster från kulturskolan, konstaterar Eva Camél Fuglseth, kommunikationsstrateg på Stockholms kulturförvaltning.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

"Viljan finns att allt ska funka för alla"

Att samla teatern, få arbetsro, öka flödet av kommunikation och information. Det är målet för Maria Groop Russel som nyttillträdd vd för Dramaten.

Det lokala facket ser tiden an och manar till tålmod tills de nya rekryteringarna är på plats.

ALLA VET ATT det varit en omtumlande tid för Dramaten med all mediabevakning, alla händelser och styrelsens fattade beslut kring vd.

– Vi försöker förstå de olika reaktionerna från Dramatens medarbetare nu, så att vi tillsammans kan arbeta vidare på ett konstruktivt sätt, säger nyttillträdda vd:n Maria Groop Russel.

Allt sedan metoo-upproppen och tystnadstagnning har det lokala facket på Dramaten drivit på processen för att kunna säkerställa bättre rutiner kring arbetsmiljön på teatern, eftersom det visade sig att själva dokumentationen var bristfällig. Det lokala facket initierade en undersökning i september förra året.

– Vi har tittat brett på arbetsmiljöfrågorna utifrån många olika perspektiv. Teatern har haft många vakanser, och åtskilligt handlar om planering. Jag skulle säga att huvudfrågorna har att göra med organisation, planering och beslut som drog ut på tiden, säger skådespelaren Tanja Lorentzon.

2016 gjorde Dramaten personalneddragningar. I samband med detta hölls partsgemensamma samtal för att utforma nya arbetssätt för att klara att producera mer med färre medarbetare. Mycket gällde planering men även annat, som vilken nivå av service som ska tillhandahållas i repsalar. Tyvärr har det mesta av överenskommelserna inte implementerats, vilket påverkat arbetsmiljön negativt, konstaterar fackets ordförande Jens Thiman.

– Vi har haft en löpande dialog med ledningen om det vi uppfattar som problem, och lagt mycket tid och kraft på uppdatering och utbildning av våra policies från arbetsgiversidan. Det handlar om att få in allt detta nu, att det sker på riktigt i organisationen. Facket har påpekat att teatern inte nått hela vägen fram och att arbetet måste fortsätta, säger Tanja Lorentzon.

Det lokala facket tror sig vara överens med ledningen om var problematiken ligger. Vid tidningens presstopp har de ännu inte fått chans att prata igenom allt i den nya konstellationen. Det behövs fler samtal för att säkerställa bilden.

– Mycket har redan gjorts, men nu finns en uttalad vilja att se till att allt ska funka för alla parter, säger Tanja Lorentzon.

Det handlar bland annat om att arbetsmiljö och värdegrund ska prioriteras i alla delar av den dagliga verksamheten. Det är viktigt, inte minst då konstnärliga team från andra länder ska jobba på Dramaten. De måste anpassa sig efter våra lagar och regler, säger Jens Thiman.

– Vår personalavdelning måste återigen byggas upp, när den nya HR-chefen finns på plats i maj. På Dramaten var det länge så att personalavdelningen uppfattades som att den ansvarade för

den administrativa personalen medan exempelvis ensemblechefen var personalchef för ensemblen. Vi har arbetat för att personalavdelningen, där det finns folk med rätt utbildning som gör saker på ett rätt och korrekt sätt, ska vara till för hela teatern. Det är viktigt att den avdelningen kommer på plats och har tillräckligt många personer, säger Tanja Lorentzon.

I maj får teatern både en ny HR-chef och en kommunikationschef. Under Eirik Stubøs tid som vd halverades ledningsgruppen, personer på ledande poster lämnade teatern, samtidigt som personalneddragningar pågick. Det var en svår tid för teatern. Så kom metoo-upproppen. Idag har ledningsgruppen bredats igen. Maria Groop Russel påpekar att hon ska se till att få teaterns rekryteringar på plats, och att det är viktigt att det finns människor på varje funktion som tidigare planerats. Hon vill skapa en tydlighet i organisationen.

När kan teatern ha en konstnärlig chef på plats?

– Vet inte, så fort som möjligt. Dramaten behöver ha en stark teaterchef. Processen behöver göras väldigt noggrant, men skyndsamt. Det är styrelsen som ansvarar för den processen.

FRÅGAN OM HUR ansvaret och arbetet ska fördelas mellan vd och teaterchef är känsligt och viktigt. Och en av de första frågorna att ta tag, eftersom den innebär en ny skärningspunkt. Det finns en oro i branschen för att det konstnärliga uppdraget kan komma att begränsas och det är viktigt att se till att det inte sker, påpekar Maria Groop Russel. Frågan måste diskuteras igenom ordentligt.

– Det finns många tidshorisonter och berättelser om Dramaten. Därför är det av vikt att lägga till, att arbetsmiljölagen skärptes 2016 när det gäller psykosocial arbetsmiljö, trakasserier och kränkningar. Det innebär mycket högre krav på alla arbetsplatser inom dessa områden. Detta arbete pågår löpande och behöver fortsätta över tid, säger Maria Groop Russel.

Det lokala facket är delvis involverat i samtalen kring ledningsstrukturen, de är inte utestängda.

– Facket på Dramaten måste ha lite tålmod nu och låta de nya rekryteringarna komma på plats. De måste få chans att sätta sig in i organisationen och förstå den. Det kommer att ta tid att se hur det ska se ut framöver. Men det är bättre att det får ta lite tid och att det blir bra, än att man stressar fram någonting, säger Tanja Lorentzon.

– Det viktigaste nu för allas skull, för allmänheten och ägarna är att vi verkligen arbetar på förtroendet med varandra i huset. Bygger vi förtroende i systemet, kommer vi att klara svåra situationer bättre, säger Maria Groop Russel.

Ja till moderniserad upphovsrätt i EU

Det blev ett slutgiltigt ja till upphovsrättsdirektivet. Det har lett till bättre möjligheter till ersättning.

OSÄKERHETEN KRING EU:s upphovsrättsdirektiv fortsatte in i det sista. I slutet av mars röstade Europaparlamentet ja till det omdiskuterade direktivet. Det slutgiltiga beslutet togs sedan av ministerrådet. Vanligtvis en formalitet. Fast så blev det inte den här gången.

När frågan togs upp i riksdagens EU-nämnd, där alla EU-beslut stäms av inför en omröstning i ministerrådet, var alla partier (även Miljöpartiet som sitter i regeringen) emot direktivet, utom Socialdemokraterna. Därmed var regeringen tvungen att rösta emot direktivet.

En liknande debatt har pågått samtidigt i Tyskland. Om även Tyskland röstade emot – som utifrån sin folkmängd har stort inflytande – skulle direktivet falla, eftersom det krävs så kallad dubbelmajoritet i ministerrådet. Det innebär att både 55 procent av alla EU-länder och en andel länder som tillsammans utgör minst 65 procent av EU:s totala befolkning behövde rösta ja för att förslaget skulle gå igenom.

Nu fanns en dubbelmajoritet och direktivet gick trots allt igenom även i ministerrådet. Sverige har därmed två år på sig att få en lagstiftning på plats som väsentligt kommer att förbättra upphovsrättshavarnas möjlighet att få betalt för sitt arbete.

GERT LUNDSTEDT

Vad handlar striden om?

Upphovsrättsdirektivet är en modernisering och harmonisering av upphovsrätten inom Europa. Genom ett 30-tal artiklar ska direktivet skapa bättre tillgång till upphovsrättsskyddat material på nätet och en rättvisare fördelning av intäkterna från den digitala marknaden.

Två artiklar har det rätt oenighet om: 11 och 13.

Artikel 11

ger tidningsutgivare rätt att förhandla mot bland andra Google och Facebook om rimliga ersättningar för användning av tidningsartiklar när det gäller större utdrag ur en artikel. Även i framtiden kommer plattformarna att fritt kunna använda sig av kortare utdrag eller en länk. Det är således helt felaktigt att påstå att bestämmelsen skulle innebära införande av en "länkskatt". Om svenska tidningar får del av Googles annonsmiljarder ger det tryggare jobb och ökade investeringar i journalistik. Dessutom kan en del av ersättningarna komma upphovspersonerna till del.

Artikel 13

handlar om att plattformstjänster såsom Youtube, också har ett upphovsrättsligt ansvar för det som olagligt laddats upp av användare. Det ska i första hand ske genom att plattformarna tecknar licensavtal med rättighetshavarna. De som träffas av direktivet är "leverantörer av informationssamhällets tjänster" (alltså inte internet i stort). Avsikten är att skapa en sund konkurrens på online-marknaden mellan plattformar, exempelvis Spotify eller Netflix, vilka tar sitt ansvar och träffar avtal om användningen.

KRÖNIKA:

Vad var motivet att säga nej till direktivet?

ÄNTLIGEN FINNS DIREKTIVET på plats. I årtal har upphovsrättsorganisationer, fackförbund för kulturarbetare och enskilda försökt övertyga parlamentarikerna om nödvändigheten av denna reform.

Direktivet har varit föremål för hård granskning inom EU:s lagstiftningsprocedur och godkändes slutligen av EU-parlamentet den 26 mars. Men det definitiva beslutet fattades av ministerrådet och Sveriges ställningstagande i en sådan votering bestäms i EU-nämnden. Där stod Socialdemokraterna ensamma upp till försvar för direktivet. Alla andra partier, inklusive regeringspartiet Miljöpartiet, krävde att Sverige skulle säga nej.

Av alla nej-sägande ledamöter i EU-nämnden är nog moderaternas toppkandidat till EU-parlamentet Tomas Tobé idag den mest avklädd. Han förkunnade att han inte bara skulle få regeringen att säga nej, han skulle också stoppa förslaget i ministerrådet genom att tillsammans med andra medlemsländer skapa en blockerande minoritet.

Nu vet vi hur det gick med den saken. Upphovsrättsdirektivet godkändes med 19 röster mot 6 och 3 nedlagda. Procentmässigt representerade ja-sidan drygt 70 procent av EU:s befolkning.

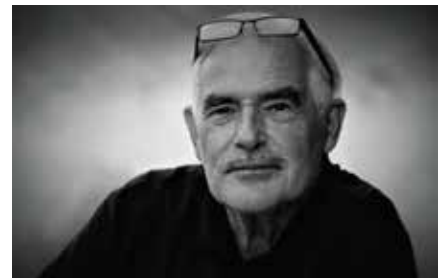
Genom artiklar, upprop, brev, mejl och i direkta samtal har politikerna fått all fakta om direktivets innebörd. Vad har då nej-sägarna haft för motiv? Har Googles, Youtubes och Facebooks exempellösa kampanjer mot direktivet påverkat dem? Har de anammat påståenden om direktivet som internets undergång, ett hot mot yttrandefriheten och en inskränkning av medborgares grundläggande rättigheter?

Eller tog de påståenden om att direktivet leder till "länkskatt" och "en gigantisk filtrering av internet" på allvar, utan att ta del av direktivet i sin slutliga lydelse?

Ingen vet säkert. Själva har jag dock en märklig förnimmelse av att ett nej i första hand varit ett lättfärdigt sätt att mot bättre vetande inför EU-valet gå populismen till mötes.

NU ÄR DIREKTIVET alltså på plats. Trots en del försvagningar och kompromisser under processens gång finns en helhetslösning, som i stort sett tillgodoser de viktigaste kraven på en rättvis, effektiv och konkurrenskraftig europeisk upphovsrättsbaserad ekonomi.

De politiker som obstruerat mot vissa artiklar kommer knappast att kunna sabotera att direktivets syften i sinom tid (upp till två år) får en praktisk tillämpning genom implementering i svensk lag.

Malena Engström

Gemensam turné för en bättre arbetsmiljö

Svensk scenkonst och Teaterförbundet för scen och film ska åka ut på en gemensam turné. Detta som en del av arbetet inom det partsgemensamma råd, i syfte att motverka diskriminering och främja mångfald i arbetslivet. Tanken med turnén är att samtala om vad som kommer att behöva göras för att bekämpa och förebygga sexuella trakasserier. De arbetsplatser som kommer att besökas under maj och juni är Folkoperan, Skånes Dansteater, Göteborgs folkteater, Riksteatern, Dalateatern, Norrlandsoperan, Kungliga Operan samt stadsteatrarna i Malmö, Helsingborg, Göteborg och Uppsala.

De fick kulturrådets scenkonstbidrag

En festival för streetdance och nycirkus på ett turnerande skepp.

Det var två beviljade scenkonstprojekt när Kulturrådet nyligen delade ut 4,5 miljoner kronor till 24 sökande. Bland de län som fick mest bidrag fanns Stockholm, Skåne och Västra Götaland. I övrigt konstaterar referensgruppen att årets fördelning visar på en stor bredd när det gäller såväl mångfald som representation och geografi.

Ytterligare drygt 5,8 miljoner kronor har nyligen fördelats av Kulturrådet till 25 projekt inom fri scenkonst. Bland de sökande konstaterar Kulturrådet att teknikintresset håller i sig och att mer än vart tredje beviljat projekt vänder sig till barn och unga under 18 år. Därtill att flera grupper presenterar genomtänkta hbtq-perspektiv i sina ansökningar.

Joel Annmo årets Birgit Nilsson-stipendiat

Tenoren Joel Annmo, vid Kungliga Operan i Stockholm, har tilldelats årets Birgit Nilsson-stipendium på 100 000 kronor. I motiveringen står det (i urval) att "Joel Annmo har med sin ljusa rösttimbre och briljanta sångteknik de senaste åren utvecklats såväl sceniskt som vokalt på ett enastående sätt".

Joel Annmo gick ut Operahögskolan i Stockholm 2011 och har sedan dess sjungit vid såväl Hamburger Kammeroper som Det kongelige Teater i Köpenhamn. Så är detta inte heller hans första pris. 2014 tilldelades han exempelvis Luciano Pavarotti Award, för bästa manliga röst, i Viotti Music Competition i Italien. Birgit Nilsson-stipendiet delas ut på Malmöoperan den 18 maj.

Ur filmen *And Then We Danced*.

Dubbelt svenskt på årets Cannesfestival

Levan Akins nya långfilm *And Then We Danced* utspelar sig i den könskonservativa och homofoba georgiska dansvärlden. Nu är den uttagen till sektionen Quinzaine des réalisateurs (Directors Fortnight) på filmfestivalen i Cannes.

I konkurrens med 4 000 filmer tävlar dessutom svenska Elin Övergaards *Ingen lyssnar* om kortfilmernas Palme d'Or. Filmen tar upp frågor om polarisering, normalisering och vems åsikter som räknas under ett tumultartat stormöte.

Därtill finns *A White, White Day* (*Hvítur, hvítur dagur*) med som en av sju filmer som blivit uttagen till den internationella kritikerveckan. Filmen, som är en samproduktion, regisseras av isländske Hlynur Pálmason. Samproducent är svenska Nima Yousefi, medan Maria von Hausswolff står för foto.

Bild från kortfilmen *Ingen lyssnar*.

Filminstitutet arrangerade miljö- och klimatsamtal

Hur jobbar man mer hållbart med filmproduktion? Det utforskades under ett inspirationssamtal i arrangemang av Svenska filminstitutet den 29 april.

Några frågor på agendan var: Vad görs nu och hur kan filmbranschen arbeta framåt för att minska filmproduktionens miljöpåverkan?

Till grund för samtalet låg ett uppprop som publicerades i Dagens Nyheter den 2 april, som hade skrivits under av 250 svenska filmarbetare: "Den svenska filmindustrin stoltserar gärna med konstnärlig kvalitet, men använder produktionsmetoder som tar noll hänsyn till miljö och klimat. Det måste förändras!", lød upppropets text i urval.

Norska politiker anklagade för teatercensur

En norsk teater sätter upp en pjäs som utforskar frågan om övervakning, vad som är privata respektive offentliga rum. En norsk politikers sambo (vars hus syns i en video på scenen) blir rasande och anklagar teatern för att kränka privatlivet samt öka hotbilden mot familjen. Sambon besöker teatern och börjar filma föreställningen. Går sedan hem och tuttar eld på familjens bil. Det skulle kunna vara en pjäs i sig. Så osannolik är historien om teater Black Box som med sin uppsättning av *Ways of seeing* har lyckats skapa en av Norges största politikerkandaler. Nu väntar vi bara på vilken dramatiker som vågar lyfta pennan och göra teater av den.

Arbetsmiljöverket inspekterar 100 teatrar

Under maj månad kommer Arbetsmiljöverket att inleda en inspektion av uppåt 100 teatrar och andra kulturarbetsplatser. Det rapporterar SR Kulturnytt. Till grund för inspektionerna – som är en fyra år lång nationell satsning – ska bland annat de brister i arbetsmiljön som uppdragades under metoo 2017 ligga. Målet är att detta ska bidra till att arbetsgivare ska arbeta mer offensivt med organisatoriska och sociala arbetsmiljöfrågor.

Två nya chefer på Norrlandsoperan

Det blir ett delat ledarskap på Norrlandsoperan från och med i höst. Som ny opera- och programchef tillträder Malin Gjörup, medan Anne-Charlotte Lundell blir ny musik- och orkesterchef. Tillsammans med danschef Birgit Berndt utgör de Norrlandsoperans nya konstnärliga (och helkvinnliga) ledning.

– Malin Gjörup och Anne-Charlotte Lundell är nyckelrekryteringar för vår konstnärliga utveckling. Men de är också rekryterade utifrån sina egenskaper och kompetens i fundamentala organisatoriska frågeställningar, där vi på Norrlandsoperan vill vara en förebild, säger Anna Göransdotter Höög, vd för Norrlandsoperan i ett pressmeddelande.

Maria Eka ny ledamot i styrelsen på Dramaten

Maria Eka, chefsrådman vid Förvaltningsrätten i Stockholm, har valts till ny ledamot i Dramatens styrelse. Maria Eka var även ledamot i kommissionen mot sexuella trakasserier på scenkonstområdet.

"Vid minus 25 börjar det strula"

Att hantera udda filmsituationer är inte ovanligt för filmarbetare. Men extrem kyla, lynnigt väder i form av regn och storm, samt att filma under vatten kräver särskild tankemöda.

Scen & film tar reda på vad filmarbetarna har i sina survival kits.

Bild från inspelningen
av filmen *Amundsen*
på Island.

NÄR INSPELNINGEN AV *Björnstad* drog igång rådde mycket sträng kyla under de två första veckorna i januari, det var -35 grader utomhus.

– Kyla är givetvis jobbigast för skådespelarna, men det händer massvis med tekniken när det är så kallt. Det verkar finnas någon magisk gräns vid -25 grader, då allt tycks börja strula. Optiken frös, i objektivet finns en olja som reagerar på kylan vilket gjorde det svårt att dra fokus, berättar filmfotografen Petrus Sjövik.

Men filmens A-foto i 2nd unit, Benjamin Zadig, fick fatt i en liten hårtork, som han använde för att värma upp optiken mellan tagningarna.

– Hastig uppvärmning fungerade. Så för B-fotot kan det vara bra att ha en hårtork i sitt survival kit tillsammans med en liten isskrapa. Man ska inte tro att det går att jobba som vanligt när det är -35 grader, du måste tänka igenom varenda detalj i arbetet, säger han.

Batteriernas brukstid halveras och all olja blir trögflytande i sådan kyla. Passaren Jonathan Lee skaffade värmeslingor som finns i husbilar och la slingorna runt röret som reglerar armen och styr stabiliteten på det fjärrstyrda kamerahuvudet (på kameran). Den var placerad i en skoter, som följde efter skådespelarna.

LIKNADE VÄDERFÖRHÅLLANDEN drabbade teamet som filmade *Amundsen* på en av Islands glaciärer.

– Det stormade och snöade och blev otroligt kallt. Ett rent helvete faktiskt. En massa saker stod stilla, allt gick sönder hela tiden, berättar maskdesignern Love Larsson.

Egentligen var det inte så kallt när Love Larson och Eva von Bahr arbetade på Island, men de stora vidderna och vinden skapade åtskilliga problem för teamet.

– Jag och Eva var tvungna att skaffa samma kläder som man har för att bestiga Mount Everest. Vi hade överdragsskor som gick

Motionblurr

Love och Eva på Islands glaciär.

och tillbaka.

– Jag upptäckte till exempel att alla sprayflaskor, hårspray som snöspray (vi lade ju till extra snö) inte funkade över huvud taget, vilket var lite frustrerande. Så man måste göra på andra sätt, berättar han.

att ha vinterskor i. Utanför skorna hade vi kedjor. Ansiktsskydd och solglasögon eftersom du kan bli snöblind däruppe. Det gick inte att känna igen folk på plats, säger Love.

ALLT FLYTANDE MÅSTE förvaras i väl isolerade kylväskor. Det blir ett evigt kånkande med saker som måste tas in och transporteras fram

Kyla påverkar i stort sett allt, konstaterar Petrus Sjövik.

– Saker och ting tar dubbelt så långt tid när det är kallt. Du tänker till och med sämre i sträng kyla.

UNDER DE FÖRSTA veckornas filmning av *Björnstad* hade särskilda personer i teamet i uppdrag att hålla batterierna varma, eftersom dessa behövde vara uppvärmda för att ens kunna laddas.

– Har man skägg kan det till en början kännas som en bra grej. Men vid -35 grader, och utan skydd för munnen, fastnar ångan i skägget samtidigt som det bildas fukt runt munnen. Då är det lätt att spräcka läpparna, säger Benjamin Zadig som talar av egen erfarenhet.

Vid sådan sträng kyla går det knappt att byta filter på kameran. Det krävs en särskild procedur när filtret skulle överlämnas och sättas på kameraobjektivet.

– C-fotot måste i stort sett hålla andan. För om någon andas

Gilles Balabaud

Scenografibygget som ska ner i den nio meter djupa bassängen i Bryssel.

Professionella dykare från Oceanfilm synar skådespelarnas utrustning.

Moa Gammel i dykfilmen *Breaking Surface*.

på glaset fryser det genast till is. Samma sak kan inträffa när man precis tagit av sig ett par varma vantar. Kameran tål till en början snö, men det blir ganska fort is om det blåser hårt.

Tung zoomoptik med mycket glas krånglar och allt måste läggas in i förslutningsbara påsar tillsammans med särskilda kulor som suger upp fukt så att optiken hålls torr.

I VINTRAS SPELADES dykfilmen *Breaking surface* in i en nio meter djup bassäng i Belgien och i en mindre bassäng i Göteborg samt i vattendrag i Sverige och i Nordnorge.

– Jag har aldrig filmat i en bassäng under så lång tid med klor och i 30-gradigt vatten, berättar scenografen Gilles Balabaud som byggde stenformationerna under vattenytan i bassängerna.

Inspelningen i bassäng pågick under fyra veckor. Trots den höga temperaturen behövde teamets dykare som låg länge i vattnet ha tjocka våtdräkter, och skådespelarna Moa Gammel och

Madeleine Martin hade tunna underställ under sina torrdräkter.

– Den höga temperaturen på vattnet samt klorinet i poolen löser upp det mesta, både scenografi och mask. Vattnet tränger in i minsta osynliga hålrum. Det separerar lager av dekor och material mjuknar efter lång tid i den ljumma poolen. Varje metallisk yta som inte är behandlad för vatten rostar inom kort. Mycket behövde lösas på plats, säger Gilles Balabaud.

SÄLLAN FINNS DET tillräckligt med tid eller pengar i en filmproduktion för att utforska specifika förhållanden före en inspelning, konstaterar filmproduktionens maskör Johanna Eliasson med en suck.

Hon tillbringade sin tid i våtdräkt paddlande på en luftmadrass i den svenska bassängen för att ständigt kunna lägga på nya lager med fet teatermakeup på skådespelarnas ansikten under cyklopen.

Gilles Balabaud

I Lofoten drabbades filmteamet av *Breaking surface* av storm.

I Strömstad fick teamet bygga en brygga två gånger på grund av lynnigt väder.

– Normalt använder vi oss av tunn och fin makeup vid filminspelningar. Det gick inte här. Vattnet löser upp masken snabbare, ingenting fäster. Det enda som fungerade var fet teatermakeup som kladdar. Gör jag en sådan här film igen kommer jag att köpa sådana där tuschpennor, som barnen leker med och man blir galen på för det inte går att få bort färgen. Hellre tar jag bort färgen med bensin i efterhand. Sådana pennor kommer att ingå i mitt survival kit framöver, säger Johanna.

Vattnet i den svenska bassängen blev smutsigt bland annat av scenografin, det försvårade sikten under vattenytan. Även om det delvis var väntat (teamet hade egen filtrering), så var det omöjligt att ställa skärpan för alla önskade partiklar i vattnet. För att undvika hälsorisker för skådespelarna, lades scenerna om och bilder ovanför ytan filmades, tills sikten återställts i bassängen.

I Strömstad och i Lofoten drabbades teamet av andra problem. Temperaturen skiftade avsevärt från blaskväder till snöstorm.

Alla hade problem med att hantera kylan på ett eller annat sätt.

– Vi skulle bygga en brygga invid en klippkant utanför Strömstad i januari. Det var nära nollgradigt och blåsig. Bryggan byggdes ena dagen och de kraftiga vågorna sköljde över den och förde bort den dagen därpå. När den återuppbyggdes var det både för kallt och blött för att måla. Då gäller det att tänka annorlunda. Dekormålaren eldade på virket för att torka det och få färgen att fastna och eldade sedan igen för att det skulle torka, berättar Gilles Balabaud. Virket fick en fin bränd yta och "ålderspatina" som höll hela inspelningen.

I Nordnorge skiftade temperaturen mellan +5 och -5 grader, vädret pendlade från soligt till mulet och snöstorm vilket försvårade klaffarna mellan tagningarna.

– Det var helt crazy inspelning. Skådespelarna skulle ju ha en wetlook. Men de kan ju inte springa ute i minusgrader med blött hår. Jag fick tips om att använda glymidel i håret för att det skulle

Scriptan Kerstin Sundberg, van vid extrem kyla, har Jukonsalva i sitt survival kit. Den använder hon för att smörja in händer och fötter på morgonen före inspelning.

– Jukon salvan uppfanns 1927 av en sjökapten på västkusten. Den är superb! Det går inte att duscha på morgonen när det är riktigt kallt. Jag har flera lager med ullunderställ, samt skoteroverall och skoterstövlar. En elektrisk skotork i stövlarna om natten, så de är varma på morgonen. Dunjacka och en depårock utanpå.

Vid inspelningen av *Amundsen* hade scriptan och regissören förmånen att sitta inne i en jättestor jeep med en och en halv meter höga däck, som gick att blåsa upp och tömma på luft beroende på terräng.

– Från förarsätet går det att minska trycket på däck. Så om du kör i väldigt stening terräng formar sig däck efter stenarna. Lite Nasa-feeling, riktigt hightech, berättar Love Larsson.

se vått ut. Men det funkar ju inte i minusgrader. Även här fick de feta makeups för att ha ett skyddande lager på huden. Jag använde mig av en gelé som var vanlig förr, som nästan aldrig går ur håret, sedan fick jag ta olja. Och ett specialsampoo efteråt. Det blev en massa kompromisser.

Att få sår, hår och annan makeup att klaffa under sådana omständigheter kan kännas övermaga svårt. Men Johanna försökte så gott det gick.

– Det var så hög sjö att båtarna inte kom in till bryggan. Teamet var litet och vi jobbade på bra. Jag var helt slut efter inspelningen.

I Johannas survival kit ingår ett vattenfast hölster till hennes Ipad. Dessutom har hon alltid med en powerbank som hon kan koppla till sin Ipad för att spara på batterierna, samt material till vinterfejkad kyla. Numera även tuschpennor.

I FILMEN GRÄNS sprang skådespelaren Eva Melander barfota i skogen och badade i ett åttagradigt kärr.

– Det var fysiskt ansträngande, inte minst på grund av den stora viktuppgång jag gjorde på kort tid. Men jag är en van vinterbadare och var mentalt förberedd inför inspelningen.

– Vi hade Oceanfilms dykare som höll koll på våra kroppstemperaturer i kärret, och en liten bassäng där vi kunde värma oss när vi blev för kalla. Problemet var att vi hade limmat hår på kroppen

så vi kunde inte gå ner i varma badet helt och hållet.

När tidningen ringde filmade Eva i Norrbotten och fick hjälp att hålla värmen med så kallade heat-pack, klisterkuddar som utlöslar värme när de kommer i kontakt med syre. Något som även går att sätta på monitorers batterier för att förhindra att de laddar ur för snabbt.

– Dessa heat-packs är underbara. Du kan klistra på dem på ullunderstycket på särskilt utsatta ställen. De finns i mitt survival kit för extrem kyla, tillsammans med ett miniapotek, spikmatta, öronproppar, hörselkåpor och melatonin.

NÄSTAN ALLA FILMARBETARE som Scen & film talar med anser att extrem kyla är värre än extrem värme. *101-åringen* filmades under mycket långa dagar i Ungern i 35-gradig värme på en tågstation, där luften stod helt still. Det tyckte fotografen Göran Hallgren var besvärligt. Men värst var det nog för skådespelaren Robert Gustafsson som sminkats med en avancerad mask. Love och Eva klippte upp ett hål längst upp i masken, så att Robert hade en liten krater längst upp på huvudet, där värmen kunde pysa ut. Hålet doldes av en hatt.

– Det var jobbigt för Robert. Så fort han inte filmade satt han i AC-tält och iskalla bilar. Han lade också frysta ärtor i hatten för att kyla ned sig, säger Göran Hallberg.

MAGDALENA BOMAN

Motionblurr

Bild från *Amundsen*, på Islands glaciärer.

Meta Spark & Kämpfilm

Eva Melander och Eero Milonoff i *Gräns*.

Kulturpolitiska mål hotas när regionerna skär ner

Region Skånes nedskärningsbomb sprider chockvågor. I ett slag tas utvecklingsbidragen på 20 miljoner kronor till fria konstutövare bort.

– Det här är ett varningstecken inför framtiden, tror Carl Liungman, regionalpolitisk sekreterare på Klys (Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd).

KULTURSAMVERKANSMODELLEN fungerar så att om regionerna drar ner, drar staten ner. Region Skånes beslut kan i värsta fall fungera prejudicerande för andra regioner. Går det att spara på fria medel, tar man chansen. Det kan vara en farlig signalpolitik, påpekar Carl Liungman.

Och protesterna har varit stora.

I Skåne har regionens utvecklingsbidrag fungerat som en grundpelare för fria scenkonstgruppers verksamhet. Det uppskattade frigruppsslivet i Malmö har inte minst haft Region Skåne att tacka för möjligheterna. Men, konstaterar Carl Liungman, det var egentligen inte avsikten med samverkansmodellen.

– Den inrättades för att regionerna själva skulle fördela statliga medel till regionala kulturinstitutioner. Resurserna till det fria professionella kulturlivet skulle inte hanteras inom ramen för själva modellen, utan fortsatt luta sig mot den nationella konstnärspolitiken.

Kulturrådet och Konstnärsnämnden skulle förbli fria utöva- res främsta resurskälla. Region Skåne gick dock i bränslen för att

göra även regionerna till en resurs för fria utövare. Därför är det nya beslutet så förödande.

– Regionerna har på egen hand skapat en regional konstnärspolitik som omfattar delar av det fria kulturlivet. De har självmant, men ofta på direkt uppmaning i remissvar från oss på Klys, skrivit in kapitel om de professionella kulturskaparna i sina kulturplaner. Klys ser positivt på detta, samtidigt värnar vi om den nationella konstnärspolitiken, via Kulturrådet och Konstnärsnämnden, som en garant för likvärdig kompetensbedömning i hela landet.

CARL LIUNGMAN TYCKER det är anmärkningsvärt hur snabbt Region Skåne kunde fatta beslutet om nedskärningar.

– Fanns det över huvud taget en saklig konsekvensanalys? Hur kunde beredningen av beslutet ske så snabbt? Magnus Lunderquist (KD), ordförande i regionens kulturnämnd, talar om att ”pausa” utvecklingsbidragen. Men om en verksamhet försvinner har den svårt att komma tillbaka. För fria scenkonstutövare kan

FÖR ATT UPPNÅ MÅLEN SKA KULTURPOLITIKEN:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

NATIONELLA KULTURPOLITISKA MÅL:

KULTUREN SKA VARA EN DYNAMISK, UTMANANDE OCH
OBUNDEN KRAFT MED YTTRANDEFRIHETEN SOM GRUND.
ALLA SKA HA MÖJLIGHET ATT DELTA I KULTURLIVET.
KREATIVITET, MÅNGFALD OCH KONSTNÄRLIG
KVALITET SKA PRÄGLA SAMHÄLLETS UTVECKLING.

Anna Gunneström

några hundra tusen kronor i bidrag från regionen handla om skillnaden mellan att finnas eller försvinna.

Argument som ställer vård och omsorg mot kulturutgifter har också återkommit i debatten om Region Skånes nedskärningar. Carl Liungman påpekar hur litet ett utvecklingsbidrag till en fri teatergrupp är, i förhållande till vad en utvecklingstjänst på förvaltningskontoret kostar.

Den effekten av samverkansmodellen har myndigheter och politiker svårt att bemöta. I och med modellen ökade regionernas ansvar för kultursektorn högst väsentligt. Den gamla landstingsstrukturen hade sällan resurser att göra bedömningar och utvecklingsarbete inom kulturen. Därför tillsattes på många håll nya tjänstpositioner. Dessa skulle finansieras inom befintliga kulturområdesramar i budgeten. Fler tjänstepersoner blev resultatet, kanske på bekostnad av antalet kulturutövare.

SKL HAR I SINA framtidsscenarion förutspått hårda påfrestningar på kommuners och regioners budgetar. Samma signaler

kommer nu också centralt från finansdepartementet. Kultursektorn gör klokt i att betrakta händelseutvecklingen i Skåne som en stormsvåla.

Exemplet Skåne visar vad regionerna värnar om i tider av budgettätstramningar: Institutioner, inte fria utövare. För en fri grupp är en mindre besparing förödande, för en institution blir det smärtsamt, men inte lika dramatiskt.

EN FÖRUTSÄTTNING FÖR samverkansmodellen var bildandet av sex till åtta storregioner, påpekar Carl Liungman. Nu har vi ett 20-tal regioner, i och med att alla landsting ombildats från och med 1 januari 2019.

Enligt samverkansmodellen ska alla regioner vara lika ambitiösa när det gäller utformandet av kulturplaner. Men skillnaderna mellan storstadsregioner och glesbygd är stora. Kulturplanerna innehåller många fina ord. I verkligheten har professionella utövare ofta svårt att försörja sig.

Carl Liungmans huvuduppgift på Klys är att granska regio-

Bild ur Malmö dockteater föreställning *Woyzeck*.

nernas kulturplaner. Han har påbörjat en undersökning av den politiska sammansättningen i regioners och kommuners kulturnämnder.

– Den nationella nivån brister i att övergripande stötta och utveckla konstnärspolitiken i samverkansmodellen, konstaterar han.

– Expertisen på departementet, myndigheter och SKL kunde samverka bättre konstnärspolitiskt. Sverige har nationella kulturpolitiska mål, men ingen som tar helhetsansvar för att de implementeras.

I SIN RAPPORT FÖR 2019 pekar Myndigheten för kulturanalys tämligen skarpt på att de kulturpolitiska målsättningarna bryts om samverkansmodellen inte fungerar likadant överallt.

Antingen måste mer medel skjutas till, eller så måste ambitionerna skäras ner och målsättningarna ändras. Myndigheten för kulturanalys varnar rent av för att verksamheter och institutioner kan komma att läggas ner i och med ett snävt budgetläge.

Carl Liungman tycker att någon form av utjämningsbidrag på kulturområdet vore bra, så att grunderna för offentlig kulturfinansiering blir mer likartade i hela landet.

– Klys centralt ställer inga krav på ökade bidrag. Det får våra medlemsförbund göra. Men vi kan fungera som en blåslampa genom att ständigt påpeka vikten av att professionella kulturskapare ska kunna leva på sin inkomst.

I REGION SKÅNE har nedskärningen av utvecklingsbidragen inneburit att den regionala kulturförvaltningens satsning på oberoende referensgrupper satts på sparlåga.

– I samverkansmodellens förordning står det att regionerna ska samråda med det professionella kulturlivet. Klys förespråkar konstområdesövergripande samråd med kulturskapare, men i exempelvis Östergötland har detta lagts ner.

Ökat samarbete med institutioner kan vara en lösning på de fria utövarnas problem. I Skåne har Helsingborgs stadsteater inskrivet i sitt regionala uppdrag att samverka med det fria scenkonstlivet, något som resulterat i att både Teatr Weimar och Malmö dockteater just nu gör publikdragande föreställningar som *Knutpunkten* och *Woyzeck*.

Men, påpekar Carl Liungman, bland annat i Dalarna och Uppsala har institutionerna inga representanter i samrådsgrupperna.

Om inte företrädare från fria grupper får relevant betalt för

Emma-Lisa Pauly

Ur Teatr Weimar föreställning *Knutpunkten*.

sina insatser riskerar samarbeten med institutioner bara att resultera i att institutionerna får avlastning i sina egna budgetar.

KULTURSAMVERKANSMODELLEN verkar ha gått varvet runt. När den lanserades yppade många farhågor om att statens begränsade men trygga kaka skulle hotas när regionerna fick större inflytande över förmedlingen av kulturbidrag. Sedan visade det sig att många regioner, Skåne främst, satsade offensivt och ambitiöst på fria utövare. Nu verkar vi vara tillbaka på ruta ett: fria utövares sista resurser är Kulturrådet och Konstnärsnämnden.

Samtidigt, påpekar Carl Liungman, har samverkansmodellen haft positiva effekter ute i landet.

– Kulturpolitiken har lyfts i kommuner och regioner. Kulturplanerna har inneburit att policydokument spritts till lokalsamhällets medborgare. Modellen har gjort att villkoren för professionella kulturskapare lyfts, även på regional och kommunal nivå. Den konstnärspolitiskt viktiga skillnaden mellan professionella kulturskapare och amatörer har fått ett annat fokus. Det går inte att bara hänvisa till den ideella sektorns insatser för att uppfylla kulturpolitiska målsättningar.

Det finns dock, påpekar Carl Liungman, i samklang med

Myndigheten för kulturanalys rapport, en risk för ett luftslottsbygge: de kulturpolitiska målsättningarnas formuleringar riskerar att bli fina ord på papper, om inte gedigna insatser görs för utförande och utvärdering

– Klys ser faror i att konstnärspolitiken regionaliseras i allt för hög grad utan nationell samordning. Händelserna i Skåne är ett varningstecken. Den nationella nivån måste fortsätta ta det övergripande ansvaret.

NU, NÄR ALLA TECKEN tyder på ett stramare budgetklimat, finns risk för att klyftan mellan stad och land vidgas och att fokus läggs på instrumentell nytta. Att regioner och kommuner hellre lyfter kreativa näringar än fritt kulturskapande – det är lättare att motivera med fokus på det mätbara och det nyttiga.

– Konstnärlig kvalitet, däremot, är inte strikt ekonomiskt mätbart. Om konstens nytta ställs mot sjukvårdens nytta drar konsten det kortaste strået. Det är lika dumt som att jämföra äpplen med päron, sammanfattar Carl Liungman.

BJÖRN GUNNARSSON

A portrait of Bianca Kronlöf, a woman with long brown hair, looking directly at the camera with a serious expression. The background is dark and textured.

DE vill att jag SKA vara RÄdd

Bianca Kronlöf, skådespelare och komiker

Var går gränsen?

I dag är hot och hat vardag för många journalister, politiker, konstnärer, författare och andra som syns och hörs i samhällsdebatten.

Om du har blivit utsatt – kom ihåg att du inte är ensam. Du har rätt att göra din röst hörd. Det finns stöd och hjälp, läs mer på **tystnainte.se**.

Brottsoffermyndigheten

Vi behöver etisk gymnastik

SER UT ÖVER Norra hamn i Luleå från ett fönster vid Teaterhögskolan. Jag undervisar och forskar här. Isen ligger fortfarande, med aprillöfte om vår. Samtidigt är jag bofast i Stockholm, medverkar som skådespelare i diverse sammanhang, publiceras ibland. Jag är rörlig, disparat. Det är en styrka. Samtidigt en svaghet. Styrkan ligger i att jag kommer i kontakt med många och kan säga vad jag tycker utan rädsla för repressalier. Det vill säga – så länge jag inte vänder min kritik mot universitetet, då blir det möjligtvis en svaghet. Jag känner mig relativt trygg och därmed även fri. Friheten är dock inte oinskränkt utan uppförande. Inte den kapitalistiska självcenterade, utan snarare den existentialistiska, där frihet innehåller – eller är – ansvar. ”Den som är väldigt stark måste också vara väldigt snäll”, skrev Astrid Lindgren (ja, faktiskt!). Besvärliga tider ropar efter starka ledare, men en tvivlar på att det är snällheten som ropas in.

Den frihet som makt ger, till exempel som chef, innehåller (eller bör innehålla) ansvar, stort ansvar. Positionen förvaltar hela personalens frihet och ett misslyckande skadar dem. I vår senmoderna tid där generation Y håller på att ta över finns det inte plats för halvmesyrer. Vår flytande rörliga tid kräver tydlighet, etik, transparens.

Just etik – i betydelse frågor om hur vi bör leva, vad som är gott och rättvist, frågeställningar i arbetslivet – bör vi inom scen och film reflektera dagligen över. Men alltför ofta tillåts den förbenade konstnärliga ”geniknuten” hålla fast tankarna. Som om konst och moral var oförenliga?! Ironiskt nog finns det många inom våra branscher som medverkar i kurser i praktisk etik inom

andra yrkesfält, men av någon anledning förväntas etik inom vårt verksamhetsfält komma mer eller mindre av sig självt. Av hävd och tradition står alltså konsten och pengarna över det etiska. Likt en ”mytisk” knut – knuten till försvar för ”genier” och säljbara drullputtar. Ibland stormar hela havet och den chef som står upp när musiken tystnat, får gå.

MEN PROBLEMEN FINNS kvar så länge konstfältet inte får vara en trygg arbetsplats, där normala etiska värderingar tas på fullt allvar. Där ansvar för människorna är en förutsättning för konst. Det finns ju evidens på att trygga människor gör bättre ifrån sig, så vad är problemet?

”I handling och ord uppenbarar människorna alltid vilka de är, visar aktivt sitt väsens unika individualitet och träder in på världens scen”, skriver Hanna Arendt. Ett matnyttigt citat i min roll som lärare för skådespelarstudenter. Det borde vara en devis för alla i ledarposition.

Liksom sjukvård, polisväsende och andra yrkesgrupper med mellanmännisklig interaktion behöver även kulturvärlden ständig etisk gymnastik. Teaterförbundet tillsammans med Svensk scenkonst har ju ett råd som ska motverka diskriminering och främja mångfald. Låt detta bli ett permanent etiskt råd, dit medlemmar kan vända sig, som skapar ramar, ger stöd utbildning och ställer krav. Alla tjänar på det. Det finns ingen quickfix. Till och med i en kolerisk ekonomiserad era är den allra mest säljbara, ibland en ren förlust.

ULF FRIBERG, SKÅDESPELARE/LEKTOR LTU

Söker du ersättning från a-kassan och fakturerar via faktureringsbolag/egenanställningsbolag?

Om du tar uppdrag och fakturerar detta genom faktureringsbolag/egenanställningsbolag ska vi bedöma om vi ska tillämpa regler för anställd eller företagare när du söker a-kassa. Antalet uppdragsgivare har betydelse för vår bedömning.

Om du tar tillfälliga uppdrag som du fakturerar är det viktigt att du får ett avtal eller kontrakt med den uppdragsgivare du utför arbete åt. Vi på a-kassan behöver få en kopia på avtalet mellan dig och den faktiska uppdragsgivaren för att kunna fatta beslut om din ersättning.

Vid avslutat uppdrag är det faktureringsbolaget som utfärdar det arbetsgivarintyg som du ska lämna till oss.

Hör av dig till oss du om du har frågor om hur uppdrag genom faktureringsbolag kan påverka din rätt till ersättning från a-kassan.

Unionen
A-KASSAN

Du hittar mer information om a-kassa och kulturarbete på vår hemsida unionensakassa.se/kulturarbete. Har du frågor kan du skicka ett meddelande på Mina Sidor. Du kan också ringa oss på 0770-77 77 88.

Mia Engbergs visuella tystnad provocerar

Nyligen hade hennes senaste film *Lucky One* premiär.

Än en gång har Mia Engberg gjort en film utan att kompromissa. Med ett avskalat bildspråk, utforskar hon vad som händer i glappet mellan bild och ljud. En tredje berättelse i triptyken är på gång. Sedan tänker Mia Engberg sluta med att göra film.

LUCKY ONE HAR ÖVERLAG fått ett bra mottagande, även om den inte hyllats på samma sätt som den mångfaldigt prisbelönade *Belleville Baby*, första delen i Mia Engbergs triptyk. Jämförelserna har ingen stor betydelse för Mia, hon arbetar utforskande och vill förnya sig ”och jag vill inte fastna i att försöka bli omtyckt. Längtan efter yttre bekräftelse är oförenlig med viljan att skapa något nytt”, säger hon.

– Det produceras väldigt mycket serier och filmer idag och det mesta ser ju likadant ut, förutsägbara historier med stereotypa karaktärer där man ser publiken som en passiv konsument.

Mia Engberg levererar den råsopen i avspänd ton, med pigg blick under kepskärmen. Med rötterna i aktivistmiljö och den utomparlamentariska vänstern driver hon idéer som inte passar in i den kommersiella filmbranschen. Uthålligheten som det kräver hittar hon bland annat stöd för i produktionsbolaget/konstnär-

kollektivet Story där hon är delägare. Story har funnits i 20 år och gör huvudsakligen dokumentärfilmer.

PÅ KONTORETS STORA fönster mot en bakgata på Södermalm i Stockholm, sitter affischer för *Concerning Violence* (Göran Olsson), *Trafikljusen blir blå i morgon* (Ragnhild Ekner), *Belleville Baby* (Mia Engberg) och *Lucky One*, som hade premiär i mars. I den har hon utvecklat berättandet från *Belleville Baby*. Där fanns Vincent med i en filmsekvens när han rakar sig, medan han i *Lucky One* inte syns alls. Ändå har han en framträdande roll genom den skrivna berättelsen och för att åskådaren ser Paris genom hans blick. *Lucky One* är en film som närmar sig konst.

– Jag kom just tillbaka från Louisiana och såg Pippilotti Rists videoinstallationer. Det var en magisk utställning. I konstvärlden finns det större utrymme att tänja på filmens gränser. Samtidigt

Daniel Takcs

Ur Mia Engbergs film *Lucky One*.

är det skillnad mellan att gå runt på en utställning och att sitta tyst och fokuserad i biomörkret tillsammans med andra människor. Jag brukar inte se mina filmer tillsammans med publiken men med *Lucky One* gjorde jag det. Det var spännande att se hur folk satt framåtlutade och liksom koncentrerade sig på filmen.

EN VANLIG KRITIK mot flödet av bilder och information som omger oss, är att vi får svårare att koncentrera oss, att avsätta tid och uppmärksamhet för att vara kreativa. Mia delar den kritiken, och provar därför ett avskalat bildspråk som ger åskådaren möjlighet att skapa egna, inre bilder ungefär som när man läser böcker. Visuellt tystnad, kallar hon det.

– Jag lekte med tanken att i filmen ha både totalt mörker och total tystnad. Det landade i svarta rutor, att utforska vad som kan hända i glappet mellan bild och ljud.

”Provocerande” är ett ord som återkommer i recensioner av *Lucky One*. Med det kanske menas att åskådaren hamnar i gungning – vilka bilder har faktiskt visats i filmen och vilka har man skapat själv? Mia ser det som att åskådarens egen nyfikenhet och öppenhet avgör om man kan tänka sig att släppa taget om sina invanda föreställningar om filmiskt berättande.

– Jag mediterar varje dag och har gjort det sedan lång tid tillbaka. Där handlar det just om att sitta still, vara fokuserad och släppa taget.

Arbetsdagarna med teamet i Frankrike under *Lucky One*, började med att alla mediterade tillsammans. Mia beskriver det som prövande att arbeta i ett land som hon visserligen känner till efter att ha bott där och talar språket. Men den hierarkiska och sexistiska kulturen i den franska filmvärlden blev så uppenbar. Det tog tid innan teamet förstod sig på hennes sätt att arbeta och innan

Under inspelningen av *Lucky One* arbetade teamet kortare arbetsdagar än normalt. – Inom filmvärlden finns en tradition att man halvt ska jobba ihjäl sig under inspelning. Jag tycker inte att det är ett ideal, säger Mia Engberg.

hon kunde känna att huvudrollsinnehavaren litade på henne.

– Jag hade också en period med dålig hälsa under arbetet med *Lucky One*. Jag orkade inte genomföra allt som jag hade tänkt och fick skala ner. Inom filmvärlden finns en tradition att man halvt ska jobba ihjäl sig under inspelning. Jag tycker inte att det är ett ideal. Vi jobbar för mycket, och det utestänger också människor som av olika skäl inte kan eller vill arbeta 150 procent. Under inspelningen av *Lucky One* hade vi kortare arbetsdagar än normalt. Att hitta nya metoder för att göra film är också att öppna för olika sorters filmskapare och nya perspektiv. Det ska vara möjligt att göra långfilm även om du har småbarn på dagis eller har en funktionsnedsättning.

Mia har undervisat och varit handledare på filmutbildningar, och har även gått en masterutbildning i filmisk gestaltning. För fyra år sedan fick hon medel från Vetenskapsrådet för att formulera kunskap om filmisk praktik.

I den konstnärliga forskningen tar hon intryck från konstvärlden – Marguerite Duras och John Cage, snarare än från teoreti-

ker. Skrivandet har gått parallellt med filmskapandet och resulterat i en metodbok.

ATT LÄSA BELLEVILLE BABY – anteckningar från en filmisk process är att gå bredvid författaren i hennes filmskapande. Som när hon på trappan till museibutiken på Bibliothèque National i Paris får idén till filmen och skriver ner den på servetter. Eller senare under arbetet när hon provar olika lösningar, från att jobba utan ljud och musik tills filmen var färdigklippt, ”men det blev nästan outhärdligt, scenerna kändes döda”, då Michel Wenzer erbjuder sig att göra musik och ljud till de första scenerna och plötsligt blir de filmiska möjligheterna tydliga för Mia.

Ett annat avsnitt i boken handlar om farmodern och hennes bortgång. Mia vill ta in det i arbetet, men hur? Hon videofilmade när hon och hennes pappa städade ur farmoderns lägenhet men blir illa berörd när hon ser det hon filmat. Det blev slarvigt och respektlöst.

Nej, hon kastar bort kassetten och bestämmer sig för att aldrig

Daniel Takács

Mia beskriver det som prövande att arbeta i ett land som hon visserligen känner till efter att ha bott där och talar språket. Men den hierarkiska och sexistiska kulturen i den franska filmvärlden blev så uppenbar.

mer filma något så privat. I stället får farmodern ta plats – och försvinna ur bild – på ett annat sätt.

Mia vill bryta ny mark och skapa nya filmiska uttryck. Det går som en röd tråd genom hennes yrkesliv, till exempel med kortfilmssatsningen *Dirty Diaries* (2009) som hon producerade i ett uppehåll från arbetet med *Belleville Baby*. Det är feministisk pornografi.

– Den feministiska kampen på 90-talet var väldigt fokuserad på motstånd. Motstånd mot patriarkatet. Motstånd mot pornografin. Jag var intresserad av att utveckla strategier för att jobba för någonting. Så vi provade att göra porrfilm i gränslandet mellan porr och konst, med fötterna i queerfeminismen.

Nu har Mia påbörjat manusarbetet med *Black Bird* (arbetsnamn) och även denna gång blir det också en bok om skapandeprocessen. Vincent finns med, i en liten roll. Filmen ska handla om åldrande, bland annat, och kommer att utspela sig på olika platser i Europa. Samt i rymden. Det är allt Mia kan säga just nu, förutom att hon bestämt att det blir hennes sista film. Inte för att hon har slut på

uthållighet eller idéer – hon vill helt enkelt göra andra saker.

– Jag tror på att ta radikala beslut. Jag har varit privilegierad som har fått göra film och nå ut till en publik, men nu är det dags att hitta nya uttryck. I framtiden vill jag dela med mig av mina kunskaper till andra. Och jobba mindre. Och så vill jag odla.

KAJSA OLSSON

Mia Engberg

Yrke: Filmskapare och producent, lärare i dokumentärfilm.

Ålder: 48 år.

Filmutbildning: Ateliers Varan, Paris. STDH dokumentärfilm.

Produktioner i urval: *Belleville Baby* (2013) *Dirty Diaries* (2009), *165 Hässelby/Suburban Songs*.

Aktuell med: Filmen *Lucky One*. Boken *Guide till den visuella tystnaden* kommer i höst.

Inspireras av: Filmkollektivet Noncitizen som gör det möjligt för papperslösa, asylsökande och nyanlända att göra film av sina erfarenheter.

Polisen som vill spela skurk

Han sadlade om, lämnade teatern och blev polis. Men Thomas Holmin har inte släppt skådespelandet och upplever det som en befriande kontrast till den hårda polisvardagen. Och han ser flera likheter mellan de båda yrkena.

Thomas Holmin

Yrke: Polis och skådespelare.

Ålder: 47 år.

Bakgrund: Kulturama, Teaterhögskolan i Malmö 1995–1999, arbete på bland annat Riksteatern, Malmö stadsteater, Orienteatern och andra fria grupper. Polishögskolan 2002–2004. Har arbetat som internutbildare för polisen med tekniker från skådespelandet. Har nyligen medverkat i tv-serierna *Beck* och *Hassel*.

På fritiden: Familjen och träning, gärna crossfit med sambon. Kampsport har funnits med sedan barndomen.

Favoriter bland polisfilmer: *Donnie Brasco* och tv-serien *The Wire*.

SKÅDESPELARE OCH POLIS låter kanske som en udda och rentav oförenlig kombo. Men inte för Thomas Holmin. Han växlar titt som tätt mellan professionerna och ser klara likheter mellan de två yrkena.

– Det finns flera gemensamma beröringspunkter. Både som skådespelare och polis gäller det att vara öppen för att saker och ting ofta inte är som du tror. Du kanske testat en idé som du sedan måste ompröva. Det fungerar lite på samma sätt i ett repetitionsarbete som i ett polisförhör. I bägge jobben gäller det också att kunna improvisera och snabbt anpassa sig till olika situationer och människor, säger Thomas Holmin.

Men det var inte likheterna, utan olikheterna han sökte när han bytte bana för 17 år sedan.

Efter att ha gått på Teaterhögskolan i Malmö och därefter arbetat som skådespelare på olika scener runt om i landet gjorde Thomas Holmin en tvär gir och sökte in på polishögskolan.

– Då hade polisen väldigt dåligt rykte i kulturkretsar och många tyckte att jag var helt sjuk i skallen. Men jag längtade efter att göra något på riktigt, bortom fiktionen. Visserligen kan teater också påverka människor men jag ville se mer direkta resultat. Att vara polis handlar inte om att bura in folk utan om att hjälpa

andra. När någon grips är det för att avvärja något och att skydda andra människor från att bli offer. Eller för att ge dem som redan har drabbats upprättelse. Polismakten är en av grundpelarna i det demokratiska samhället, förklarar han.

Thomas Holmin är adopterad från Korea och kom till Sverige när han var ett halvår gammal.

Rasism inom poliskåren är något som ofta dyker upp i olika sammanhang och en given fråga är om han själv någon gång rasifierats av sina kollegor.

– Nej, aldrig. Det har också sedan länge jobbats aktivt med frågor om mångfald och rasism inom kåren, framhåller han.

ÄVEN OM THOMAS Holmin aldrig ångrat att han sadlade om till polis har han inte helt velat släppa skådespeleriet. Genom åren har han jobbat dubbelt eller tagit tjänstledigt för att kunna medverka i filmer och föreställningar.

– Jag både äter kakan och har den kvar och gillar båda mina jobb. Från början var det tvärtom, men nu vill jag ibland lämna verkligheten för att ägna mig åt fiktionen. Polisycket är ofta bisart och hårt. Därför är det en befrielse att då och då vara i en lekfull och skapande miljö, med kreativa människor. Om jag gör en

Magdalena Boman

Även om Thomas Holmin aldrig ångrat att han sadlade om till polis har han aldrig helt velat släppa skådespeleriet.

miss under en filminspelning kan scenen tas om. Men om jag gör ett fel som polis kan det få svåra konsekvenser. Det kan till och med innebära att jag själv eller någon annan dör, konstaterar han.

På sistone har vi kunnat se Thomas Holmin i tv-serier som *Beck* och *Hassel*, där han inte helt otippat spelar – ja, just det, polis.

Hur ser han då på ofta trasiga seriesnutar – finns det någon överensstämmelse med vardagsverkligheten som polis?

– Framgångsrikt polisarbete innebär starkt driv, kreativt tänkande, uthållighet och team work. Ett lyckat ärende är inte en persons arbete. Det handlar om många människors starka engagemang mot ett gemensamt mål. Motsatsen till en alkoholiserad ensamvarg faktiskt, konstaterar han.

ATT OFTA VISTAS I samhällets skuggsida och dessutom få ta skit är något som tar på krafterna.

– En polis möts av mycket aggression och till och med hat. Det gör att du riskerar att sakta nötas ned och bli cynisk. Jag har ofta växlat arbetsuppgifter för att på så sätt kunna få ett andrum. I dag har jag mer skrivbordsuppgifter, det var länge sedan jag jobbade som ordningspolis och åkte ut på akuta uttryckningar.

I skådespelarkretsar talas det ofta om vikten att ”underhålla

sitt instrument”. Thomas Holmin menar att det för hans egen del kommer naturligt genom polisvardagen. Han återkommer igen till likheterna mellan yrkena.

– Både en skådespelare och en polis måste grotta ned sig i mänskliga beteenden, vara nyfiken och försöka förstå. Det handlar om människokänedom och psykologi. När jag jobbade med teater lärde jag mig att lyssna på vad människor säger, men också vara lyhörd för sådant som uttrycks utan ord. Det har varit en stor tillgång i polisarbetet.

Thomas Holmin berättar att skådespeleriet även fått honom att medvetet välja sina uttryck. Något han har praktisk användning av i exempelvis ett polisförhör.

– Det kan innebära att jag väljer en roll som auktoritär representant för ordningsmakten eller så växlar jag och provar ett annat bemötande. Som polis skriver jag mitt eget manus.

När det gäller redan färdigskrivna manus har Thomas Holmin en klar önskan för framtiden.

– Jag får ofta spela polis eller god guy. Någon gång skulle det vara roligt att få gestalta en riktigt elak karaktär. Min drömroll är en typisk Bond-skurk, säger Thomas Holmin.

GERTRUD DAHLBERG

Opera och aforismer i nyutgivna böcker

När **NICHOLAS RINGSKOG** Ferrada-Nolis bok *Dröm och skådespel – En introduktion till opera* nyligen sågades i landets största dagstidning väcktes min nyfikenhet. Vad provocerar en recensent så till den milda grad?

Nicholas Ringskog Ferrada-Noli är tydlig med vad han vill med sin bok: Att fler ska upptäcka opera och våga ta det mentala steget in i operahuset. Och det kan väl knappast någon invända emot: att fler ser opera. Inte heller kan jag tänka mig att någon opponerar sig emot det författaren vidare hoppas på: Att fler upptäcker att opera rymmer såväl starka känslor som publiksmicker, på samma gång är konst och enkel underhållning, dröm och skådespel.

Frågan är då om författaren lyckas i sin avsikt?

Upplägget är folkbildande. Med en tre-stegsraket ska läsaren bli mer intresserad av opera och vilja uppleva den.

Först ges en grundkurs i vad en ope-

raupplevelse består i: det musikaliska, litterära, visuella och fysiska. På det följer en kort historik av genren. Slutligen, i bokens huvuddel, går författaren på djupet med tio operor genom att kombinera läsningen om dem med lyssning till dem via den spellista han lagt upp på Spotify.

Pedagogiskt inget nytt i sig, som en språkkurs med bok och cd-skiva, men det fungerar alldeles utmärkt. Jag läser och lyssnar på Giuseppe Verdis *La traviata*. Den är inte svår, jag guidas, och njuter vilket är bokens uttalade syfte, och önskar jag också kunde se *La traviata*.

Den nedgörande recensionen av *Dröm och skådespel – En introduktion till opera* kritiserar för en infantil språknivå, och för falska påståenden. Men när jag slår igen boken framstår invändningarna som randmärkningar, som hämtade från ett operalibretto om revir, maktkamp och konflikt om vem som har rätt att tycka till om operakonsten.

Så, öppna boken, koppla upp dig mot

Spotify, för – som författaren avslutar sitt förord – Nu kör vi!

ÅLDRINGSVÅRDEN är min stora skräck, skriver skådespelaren Arne Eriksson, "att inte minnas, att inte komma ihåg". Den skrällen besvärjar Arne, och håller sina minnen vid liv, med dagsvers och infall. Nu har han samlat dem i *En Nalensnadjares memoarer*, med illustrationer av Ann-Sofie Ahlberg. Boken sammanfattas väl i Arnes egen aforism:

*Vi pratar alltmera
och samtalar allt mindre.
För i åldringsvården gäller:
Sitta stol. Armar uppåt sträck.
Fika, armkrok och gungeligunga.
Gungeligung gungeligung gungeligunga
i kör.
Gungeligung gungeligung gungeligunga
med glatt humör.*

GERT LUNDSTEDT

39 dansare får internationellt resebidrag

Fyra gånger per år delar Konstnärsnämnden ut bidrag till dansare och koreografer för bland annat internationella kulturutbyten. I april delades totalt 546 000 kronor ut till 39 dansare. Bland dessa finns Silva Poutanen och Adrian Cruz som ska fördjupa sig i voguekulturen i New York. Därtill har 3,6 miljoner kronor i projektbidrag fördelats. Bland mottagarna återfinns flera konstnärer som arbetar med rörliga bilder och nya medier, däribland Maryam Nikandish (Stockholm) som gör animerad film av sin historia som dansare, och Linda Remahl (Arvidsjaur) som skapar en dansfilmsinstallation utifrån norrbottniska kvinnors liv. Läs hela listan på konstnärsnämnden.se

Ny ordförande för Länsteatrarna

Robert Uitto (S) har valts till ny ordförande för Länsteatrarna i Sverige. Han efterträder därmed Åsa Kratz (S) som har suttit på posten sedan 2015.

Uitto är för närvarande regionråd vid region Jämtland Härjedalen. Under många år har han varit ordförande för Estrad Norr, länsteatern i Jämtland Härjedalen och därtill varit ansvarig kulturpolitiker sedan 2010.

– Jag vill tillsammans med styrelsen och länsteatrarna i landet ta upp kampen för den kulturella infrastrukturen som vi är en del av, säger den nya ordföranden i ett pressmeddelande.

Imor Hermann

Leg. psykoterapeut*

Psykodynamisk kort- & långtidsterapi, stresshantering

Kompetensutveckling för olika yrkesgrupper

Specialkunskap i hbtq-frågor

(* av Socialstyrelsen skyddad titel)

Mottagning: Mariatorget 1A

imorhermann@hotmail.com | Tel. 070-4151577

FÖLJ TEATERFÖRBUNDETS ARBETE!

 facebook.com/Teaterforbundet

 twitter.com/Teaterforbundet

 instagram.com/scenochfilm

Teaterförbundet
/ för scen och film

STOLT SCENKONST

EFTERLYSNING TILL STOCKHOLM PRIDE 2019

VI GÄSTAR **PARKTEATERN** MED QUEER SCENKONST 31 JULI - 2 AUG,

BORDE NI VARA MED? SKICKA IN DITT FÖRSLAG SENAST 31 MAJ

www.scensverige.se

STOLT SCENKONST

EFTERLYSNING TILL STOCKHOLM PRIDE 2019

VI GÄSTAR **PARKTEATERN** MED QUEER SCENKONST 31 JULI - 2 AUG,

BORDE NI VARA MED? SKICKA IN DITT FÖRSLAG SENAST 31 MAJ

www.scensverige.se

Förbundsnytt

Fika med facket på Scenkonstbiennalen

Teaterförbundet finns på plats under Scenkonstbiennalen i Sundsvall/ Härnösand.

Kom och prata med förtroendevalda och kansliet så bjuder vi på en fika. Vi kommer att finnas på Quality hotell, som ligger på Esplanaden 29 i Sundsvall.

Förbundets yrkesavdelningar och arbetsgrupper arrangerar en mängd seminarier, vilka ser du i annonsen här intill. Flera yrkesavdelningar har också årsmöte under biennalen, passa på att göra din röst hörd och välja en ny styrelse.

Fredag den 17 maj, kl 16.00, arrangerar Uppropet för den fria scenkonsten ett mingel på "Melody" på Quality hotell – missa inte det!

Det partsgemensamma rådet åker ut på turné

Svensk Scenkonst och Teaterförbundet för scen och film har initierat ett långsiktigt förändringsarbete för att motverka sexuella trakasserier. Mycket har gjorts men mycket återstår att göras.

Det partsgemensamma Rådet ska inom sitt nya uppdrag samla in förslag från branschen på åtgärder som kan göras för att eliminera sexuella trakasserier inom scenkonsten. Utifrån detta ska Rådet producera generella verktyg som kan fungera som stöd för arbetsplatserna i arbetet mot sexuella trakasserier.

Som ett led i detta arbete kommer projektledaren Sherlot Jonsson och det partsgemensamma Rådet att besöka utvalda arbetsplatser inom scenkonsten för att samtala om vilka åtgärder och/eller verktyg som verksamheterna tycker bör genomföras eller tas fram i syfte att bekämpa och förebygga sexuella trakasserier.

Rådet kommer att träffa både representanter från ledningen samt den lokala fackavdelningen under maj och juni. Turnén kommer i dagsläget att stanna till hos följande verksamheter; Folkoperan, Skånes Dansteater, Göteborgs folkteater, Riksteatern, Dalateatern, Norrlandsoperan, Kungliga Operan samt stadsteatrarna i Malmö, Helsingborg, Göteborg och Uppsala.

Lär dig mer om facket

Vill du lära dig mer om fackligt arbete? Då ska du göra Teaterförbundets webbutbildning på kurs.teaterforbundet.se där du loggar in med ett användarnamn och lösenord.

Kursen riktar sig främst till dig som är eller ska bli förtroendevald i någon av förbundets avdelningar eller arbetsgrupper. Men alla som vill lära sig mer om Teaterförbundet för scen och film och vad det innebär att arbeta fackligt är välkomna att gå utbildningen.

I utbildningen kan du lära dig mer om Teaterförbundets organisation, vilka frågor förbundet arbetar med, vad det innebär att vara förtroendevald, arbetsrättens grunder, kollektivavtal och hur man förhandlar.

Teaterförbundet / för scen och film

Förbundsstyrelsen

Verkställande utskott: Simon Norrthon (skådespelare) ordförande, Christina Olofson (filmregissör), vice ordförande, Måns Clausen (skådespelare), Minna Krook (koreograf), Thomas Nording (scenotekniker).

Övriga ledamöter: Mary-Anne Buyondo (skraddare), Tove Dahlberg (operasångare), Robert Forsman (säkerhetschef), Andrzej Glosniak (dansare), Therése Hörnqvist (producent), Zofi Lagerman (scenograf), Martyna Lisowska (musikalartist), Aleksa Lundberg (skådespelare), Niclas Peyron (production manager, film), Pontus Plaenge (skådespelare/regissör).

Kontakt: Förbundsstyrelsens e-postadresser finns på webben under fliken förbundet/organisationen.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A
Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.
Telefon: 08-441 13 00
Öppettider: Vardagar: 9.00–16.30

E-post: info@teaterforbundet.se
Hemsida: www.teaterforbundet.se
facebook.com/teaterforbundet
twitter.com/teaterforbundet

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. På teaterforbundet.se hittar du mer information och fler nyheter. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@teaterforbundet.se

En medlemsförmån: Medlemsrådgivningen

I Teaterförbundets medlemsrådgivning siter våra jurister/ombudsmän och svarar på frågor, granskar kontrakt och ger råd i en rad olika ärenden.

Har du frågor som rör din anställning, lön, ersättningar eller arbetsmiljö, kontakta Teaterförbundets medlemsrådgivning per mejl jour@teaterforbundet.se eller per telefon 08-441 13 00 (vardagar 9.00-12.00).

Att ta betalt – ny folder med tips

KLYS har tagit fram en ny folder med minimirekommendationer för avtal och arvoden vid olika uppdrag.

I broschyren ges råd om hur man som kulturskapare kan resonera i samtal om nya uppdrag och konkreta minimirekommendationer för avtal och arvoden. Broschyren fokuserar främst på icke-konstnärliga framträdanden och medverkan i individuella uppdrag. Rekommendationerna gäller från den 1 januari 2019.

Ladda ner Att ta betalt – KLYS minimirekommendationer för avtal och arvoden på teaterforbundet.se eller klys.se.

Nordiskt filmregissörs- möte i Danmark

I mitten av april deltog Sveriges filmregissörer från Teaterförbundet för scen och film i det årliga nordiska möte med representanter från alla de fem nordiska länderna.

Årets möte arrangerades av Danske Filminstruktörer, och mötet ägde rum på museet Louisiana i Humlebaek. De nordiska filminstitutens vd:ar var inbjudna för att diskutera hur filmen som konstform kan bevaras och utvecklas i framtiden, inte minst i tider då streamingbolagen får allt större makt över vad som produceras och i vilka format.

Temat för mötet var "Varför blev jag filmregissör", och en fråga som diskuterades var den obetalda arbetstiden. Sveriges införande av kvalitetsgarantin väckte stort intresse, och mötet redogjorde även för hur det ser ut på biografmarknaden i de olika länderna.

Nästa år står Norge värd för mötet.

TRÄFFA TEATERFÖRBUNDET PÅ SCENKONSTBIENNALEN

Vi har en mötesplats på Quality hotell, Esplanaden 29 i Sundsvall, 14-18 maj 2019, kl 10-16.

Välkommen dit för att prata fackliga frågor eller för att ta en **fika med oss!** Där kan du träffa förbundsstyrelsen, flera yrkesavdelningar, jurister från Medlemsrådgivningen, valberedningen, Normkreativa arbetsgruppen, det partsgemensamma Rådet mot sexuella trakasserier och många fler!

SEMINARIEPROGRAM

ONSDAG 15 MAJ

- 10.00** Befria din arbetsplats från trakasserier!
- 15.00** Har du någon gång funderat på att byta yrke?
- 15.00** Dansare - oavsett villkor?

TORSDAG 16 MAJ

- 10.00** Speeddating för dramatiker och regissörer
- 10.00** Directing and Acting for Intimate Scenes
- 11.45** Dramaturger! Vad gör vi på jobbet?
- 13.00** Framtidens ledarskap inom scenkonsten
- 21.00** Premiärregissörernas premiärfest

FREDAG 17 MAJ

- 08.30** Frukost: Det "jämförda scenrummet"
- 10.00** Ensamletanken i en föränderlig värld
- 10.00** Intimacy on Stage workshop
- 14.00** Anställd, egenföretagare eller kombinator?
- 14.00** Efter metoo: Man inom kulturen o förändringen
- 15.00** Vem vill vad? Scenografens och kostymdesignerns betydelse
- 16.00** Mingel: Upprop för den fria scenkonsten!
- 16.30** Pop up-samtal om scenografi

LÖRDAG 18 MAJ

- 09.00** Separatistisk fika för rasifierade
- 10.00** Behövs skådespelare på teatern?
- 10.00** Kom tillbaka när du gått ner 15 kilo!
- 13.00** Möjlighet till sången
- 13.00** Hur skapar vi ett bra auditionklimat?
- 14.00** Streetdance - från subkultur till scen

YRKESAVDELNINGARNAS ÅRSMÖTEN

- 16 maj 14.00 Scenografi- och kostymavdelningen
- 16 maj 15.00 Skådespelaravdelningen
- 16 maj 15.15 Admin/Producenter/Kommunikatörer
- 18 maj 13.00 Teknikeravdelningen
- 18 maj 13.00 Ljus/ljud/mask/videoavdelningen

Läs mer på www.teaterforbundet.se

Kalendarium

- 13 maj Friends Arena eller Mittiprick**
– kan vi säkra konstens frihet?
Regionråd Stockholms avslutande seminarium och starten av Stockholms Fria.
- 14 maj Scenkonstbiennalen i Sundsvall/Härnösand**
Träffa Teaterförbundet för scen och film på mötesplatsen på Quality hotell i Sundsvall, 14-18 maj. Vi bjuder på kaffe!
- 19 maj Intimacy Acting and Directing on Set**
Föreläsning med Ita O'Brien (UK) i Stockholm. (Teaterförbundet och Teateralliansen)
- 20 maj Intimacy Acting and Directing on Set**
Heldagsworkshop med Ita O'Brien i Stockholm. (Teaterförbundet och Teateralliansen)
- 20 maj Skådespelaren i gestaltungsögonblicket**
Kurs i Stockholm med Anna Pettersson om kommunikationen och samarbetet mellan skådespelare och regissör. (Teateralliansen)
- 03 jun Kroppslig gestaltning med röst**
och kroppsarbete. Kurs i Stockholm med Anna Pettersson för dansare och koreografer. (Dansalliansen)
- 05 jun Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 10 jun Skådespelaren i gestaltungsögonblicket**
Kurs i Malmö med Anna Pettersson om kommunikationen och samarbetet mellan skådespelare och regissör. (Teateralliansen)
- 12 jun West Pride**
Hbtq-festival i Göteborg med föreläsningar, utställningar och fullspäckt scenprogram. Prideparaden äger rum 15 juni.
- 12 jun Järvaveckan**
Järvaveckan vill minska avståndet mellan de folkvalda politikerna och medborgarna. Pågår på Spånga IP utanför Stockholm 12-16 juni.
- 24 jun Bergmanveckan**
Årlig festival ägnad åt Bergman och hans konstnärskap, med sju dagar fyllda av film, samtal, teater, musik och föreläsningar. 24 - 30 juni.
- 30 jun Almedalsveckan**
Världens största demokratiska mötesplats för samhällsfrågor i Visby på Gotland. Kostnadsfri och öppen för alla. 30 juni – 7 juli.
- 29 jul Stockholm Pride**
Festival i Stockholm med seminarier, möten, artister och utställare 29 juli-3 augusti. Prideparaden äger rum 3 augusti.

Teaterförbundet för scen och film presenterar stolt en av sina nya medlemmar

Välkommen Madeleine Hellgren!

Varför är facket viktigt?

– Jag gick med i facket för att få veta mer om mina rättigheter vad det gäller exempelvis arbetstider och annat. Det är viktigt att det finns någon typ av spelare som kan stötta in en spretig bransch. Skönt att känna att det finns stöd att hämta om det skulle behövas.

Namn: Madeleine Hellgren.

Ålder: 25 år.

Yrke: Rekvisitör.

Gör just nu: Rekvisitör på Astrid Lindgrens värld.

Tidigare jobb: Studiosupport på Ikea communications samt jobbade ideellt som scenograf i teaterföreningen Dramatörerna.

Favoritslogan: Tror det är ett citat från Tove Janssons bok *Trollvinter* "Allt är mycket osäkert, och det är just det som lugnar mig".

Nästa film/scenkonstföreställning du ska se: Nästa film vet jag inte exakt men en film jag ser fram emot är *Once Upon a Time in Hollywood*.

Vad gör du om tio år: Om tio år jobbar jag fortfarande med kreativt skapande för att det är det bästa som finns.